ARCHIATRO COELESTI
Auſpice & Duce.

DISPUTATIONUM MEDICARUM,

DE SPECIALI DIGNOTIONE ET
Curatione morborum totius corporis
humani, ea quæ eſt

DE

OPHTHALMIA.

QUAM

SUB PRÆSIDIO

Clariſſimi & Excellentiſſim Viri

DN. JOHANNIS RUDOLPHI
SALTZMANNI MEDICINÆ DOCTOris, & in Inclyta Argentinenſium Academia Profeſſoris
Celeberrimi, Præceptoris ſui omni obſervantiæ cultu proſequendi,

Publico examini ſubmittit

DAVID STEGMANNUS MEMmingenſis.

Menſe Septembri.

In auditorio *M*edicorum.

ARGENTORATI.
Typis JOHANNIS REPPII.

Anno M. DC. XIX.

NOBILIBUS, AMPLISSIMIS, MULTARUMQUE RERUM USU PRÆcellentiſſimis

VIRIS:

DN. CHRISTOPHORO STENGLINO
DN. JOHANNI JOACHIMO PACHMAIR } ſenioribus:
DN. JOACHIMO ERDINGERO

Omnibus Inclytæ Auguſtanorum Vindelic. Reipublicæ Civibus primariys, ſpectatiſſimis, Dominis ac Fautoribus ſuis ſtudioſè colendis:

Hanc ſuam diſputationem Medicam lubenti animo dedicat.

DAVID STEGMANNUS
Memmingenſis.

DISPUTATIO MEDICA
DE
OPHTHALMIA.

RESPONDENTE

DAVIDE STEGMANNO MEMmingenſi.

THESIS PRIMA.

ABſolutis capitis & cerebri morbis, principum facultatum, ſenſus & motus ſymptomatibus: conſequens eſt, ut ad ſpeciales nunc exteriorum ſenſuum affectus præter naturam tranſeamus. Hos enim illis, ut loquitur Cicero, tanquàm nuncios & ſatellites attribuit natura: qui *πολλὰς εἰσαγγέλλουσι διαφορὰς, ἐξ ὧν ἥτε τῶν νοητῶν ἐγγίνεται φρόνησις, καὶ ἡ τῶν πρακτῶν*; ſecundùm Ariſtotelem, *l. de ſenſu & ſenſili, c.* 1.

2. Nobiliſſimus autem eorum & princeps Viſus eſt. Nam corpora cœleſtia & lucem ſolus, ſolus eodem momento contraria diſtinctè, & quidem quàm reliqui ſenſus citiùs ac velociùs objecta ſua percipit; ad ſcientias capeſſendas utiliſſimus eſt; inſtrumentum ei natura tribuit pulcherrimum, & artificioſiſſimè fabrefactum, lucidum, purum ſplendidumque; unde à Galeno *l. 3. de uſu part. c.* 10. ſol in animalis corpore, & à Plinio, *l.* 11. *c.* 37. pars corporis precioſiſſima, quæ lucis uſu vitam diſtinguat à morte, dicitur: idemque in ſuprema corporis parte collocatum: & eodem Galeno, *l. 7. de placit Hippocr. & Plat.* teſte, cerebri naturæ magis,

quàm reliqua ſenſoria particeps. Jure igitur, meritoque, de ejuſdem morbis priore loco agimus.

3. *M*orborum porrò oculorum, qui ſanè plures, peneque innumeri ſunt (unde tùm noſtro, tum prioribus ſeculis, peculiares eorum reperti fuerunt Medici, ocularij dicti; quorum etiam Galenus *in Commen. aphor.* 31. *ſect.* 6. meminit) frequentiſſimus, idemque atrox ſatis, quandoque diuturnus, & qui plurimum Medicis faceſſit negotij, eſt ophthalmia, ſive lippitudo: cujus proin nunc Nomina, Definitionem, Genus, Subjectum, Differentias, Cauſas, Signa, tàm diagnoſtica, quàm prognoſtica, denique Curationem, quantum ſcierimus, poterimusque, tradituri ſumus.

4. NOMEN igitur quod ſpectat, ὀφθαλμία Græcis dicitur, ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ab oculo, parte ſcilicet læſa. Quod nomen Latini quoque ſibi uſurpant: quamvis etiam ſubinde à Cornelio Celſo, & alijs, lippitudinis nomine (licet non ſolius ophthalmiæ proprio, ſed quod tùm pro epiphora, tùm etiam pro quovis ferè diuturno oculorum morbo capitur) indigitetur: nimirùm à lippiendo, ſeu jugi lachrymarum defluxu; quod ipſius eſt ſymptoma. Ita namque crebrò à parte affecta, & ſymptomate, morbos denominari Galenus, *l.* 2. *meth. medend. c.* 2. author eſt. Germani generali vocabulo, dolorem oculorum vocitant.

5. Ubi tamen & id tenendum, morbum iſtum ſub initio, cùm adhuc levis, vel incipiens eſt inflammatio, ab extrinſeca præſertim ſi proveniat cauſa, τάραξιν, turbationem, & vacillationem, eò quòd totus oculus ταράσσηται, turbetur; ophthalmiã itẽ levem, non veram, & ſpuriam, ad differentiam perfectæ, veræ, & exquiſitæ, appellari. Quando verò eousque increvit inflammatio, ut albo oculi in tumorem ſublato, nigro verò ſubſidente, veluti χήμη̃ις, hiatus quidam relinquatur; χήμωσιν tunc, Avicennæ alguardenegi, nuncupari.

6. DEFINITUR à Galeno ophthalmia: inflammatio tunicæ adnatæ oculi: *l. de differ. morb. c.* 13. *l.* 2. *meth. med. c.* 2. *l.* 1. *ad Glauc. c.* 1. *l.* 4. *de compoſ. medicam, κατὰ τόπ: c.* 2. *l. de part. artis Med. c.* 4. *l. de ocul. parte* 4. *c.* 8. *l. finition. Medicar. quem ſequuntur Paulus Aegineta l.* 3. *c.* 22. *Fernel. l.* 5. *pathol. c.* 5. *Nicol. Piſo, l.* 1. *prax. c.* 26. *Fuchſius, & alij. Hippocr. l. de glandul. fluxionem ad oculos dicit, in*

quæ

qua oculi intumeſcant:& l. de loc. in hom. ubi in oculos fluxio proceſſerit, oculi inflammantur & tument.

7. Ex poſita nunc definitione patet GENUS ophthalmiæ, quod eſt Inflammatio ſive phlegmone. Etenim quicquid eſt tumor calidus, rubens, dolorificus, tendens, tactuique renitens, illud eſt inflammatio, *l.* 13 *meth. med. c.* 1. *l. de diff. morb. c.* 12. *l. de tumor. p. n. c.* 2. *l. de inæq. intemp. c.* 3. *l.* 2. *de difficult. reſpirat.* Talem autem eſſe ophthalmiam, ſenſus fidem faciunt. Relinquitur igitur ophthalmiam eſſe inflammationem.

8. Et cùm morborum, atteſtante Galeno, *l. de diff. morb. c.* 4. tria ſumma ſint genera; intemperies ſcilicet, mala compoſitio, & continui ſolutio; inflammatio autem ex triplici iſto morborum genere compoſitus quidam morbus ſit: ſequitur, etiam ophthalmiam non ſimplicem quendam affectum eſſe, *l. de diff. morb. c.* 13. ſed ad omnes tres morborum ſummas differentias referri. Nam & ab ipſo ægro, ac tangentibus, fervidus quidam percipitur calor: magnitudo, in exquiſita cūprimis ophthalmia, & chemoſi, augetur: & ab humoris impacti tenſione, divulſio quædam partium, & continui ſolutio accidit.

9. Differentiæ loco in definitione, ut circa Accidentia fieri ſolet, SUBIECTUM ſive pars affecta additur: nempe tunica adnata oculi, ἐπιπεφυκῆα quam & conjunctivam, & corneæ inhærentem, locis ſuprà citatis Galenus appellat. Inprimis tamen *l.* 2. *de compoſ. medicam. κατὰ τόπ. c.* 2. membranam dicit, os capitis, & calvariam ambientem, quam etiam adnatam vocent, quòd alijs, quæ oculum ipſum conſtituunt, tunicis forinſecùs adnaſcatur, ligamentum exiſtens, toti oculo, ad circumſita oſſa. Ob id etiam contingere aſſerit, ut omnia, quæ circùm oculos ſita ſunt, uſque ad malas, quandoque ſimùl in vehementi lippitudine intumeſcant & attollantur.

10. Membrana ſiquidem illa, pericranium vulgò dicta, totum cranium, & ex parte quoque muſculos temporales, extrinſecùs veſtiens, ubi ad oculum pervenit, veluti angulum faciens duplicatur: & altera pars palpebram ſuccingit; altera hanc adnatam, albam aliâs nominatam, conſtituit. Cui etiam venulas & arteriolas quàm plurimas communicat. Ad eam ſimiliter aliæ plu-

res, ab interioribus oculi partibus, & cerebro, juxta nervum opticum delatæ, ac per corneam diſperſæ, terminantur.

11. Differentiæ variæ dari poſſent, & multiplices: ſed præſtat potiores tantùm attigiſſe. Prima deſumi poteſt à ſubjecto, ſeu ſede laborante. Ita namque ophthalmia vel utrumque, vel alterutrum ſolum occupat oculum.

12. Secundò, ratione cauſæ efficientis, alia ab externa, alia ab interna magis producitur cauſa. Et hæc vel per congeſtionem, vel per confluxionem. Quævis harum vel à ſanguine, vel bile, vel pituita, vel melancholia, vel flatibus, ut in cauſis mox docebimus.

13. Tertia differentia petitur à quantitate ſeu magnitudine. Eſt enim alia levis, & incipiens; quam *τάραξιν* ſuprà vocavimus. Alia gravior, ubi manifeſtus tumor: ut in ophthalmia exquiſita: Alia graviſſima, ut *χήμωσις*: in qua tantus eſt albi oculorum tumor, ut oculus à palpebris claudi ampliùs non, aut difficulter poſſit; *Galen. l. de ocul. part. 4. c. 8.*

14. Quarta, à morbi temporibus, maximum in curatione momentum habet. Hinc alia in principio, alia in augmento, in ſtatu ſeu vigore alia, alia denique in declinatione conſtituta dicitur.

15. Quinta à Connexis. Unde alia ſimplex eſt & ſolitaria, alia cùm febri, dolore capitis, &c: conjuncta.

16. Cognata huic affectui ſunt: *φίμωσις*, quæ eſt palpebrarum inflammatio, & iis concidentibus facta oculi præcluſio: *σκληροφθαλμία* (creſſe Avicennæ) durities oculi, & difficilis motus, cùm labore ruboreque, citra humiditatem: *ξηροφθαλμία*, pruriginoſa oculorum ſine fluore diſpoſitio: *Ψωροφθαλμία*, palpebrarum interioris ſuperficiei, & ciliorum ſcabies; *Paulus l. 3. c. 22. Fernel. l. 5. pathol. c. 5. Fuchſ. l. 3. inſtit. c. 12. Maſſar. pract. c. 25. Plater. prax. part. 2. c. 4. Piſo, l. 1. pract. c. 26. Foreſt in obſervat &c.*

17. Causæ lippitudinis duplices ſunt: externæ, *προκαταρκτικαὶ*, & internæ: & hæ rursùs vel antecedentes, *προηγούμεναι* dictæ; vel continentes, *συνεκτικαὶ* vocatæ. Illarum, ſcilicet externarum, aliæ in numero, & catalogo earum rerum, quæ neceſſariò corpus noſtrum immutant, & hoc vel illo modo diſponunt: aliæ

vero

verò ex iis ſunt, quæ non neceſſariò id præſtant, adeoque evitari poſſunt.

18. Hujus generis quæ ſunt, frequenter τάραξιν invehere ſolent: ut æſtuaria, & balneæ præcalidæ, aut à cibo, & crudorum humorum multitudine in corpore exiſtente, initæ. Hæ enim caput replent, & liquata balneo excrementa in membra qualiacunque infirma decumbunt; cruda in corpus, ſæpiſſimè in oculos diſtribuuntur. Item collyria fortiora, ad oculorum maculas, cicatrices & ungues extergendos applicita: fumus, maximè acris: ſolis, & quivis alius nimius ſplendor: vomitus violentus: fletus, & lectio multa, minutarum cumprimis literarum, & noctu ad lucernam facta: perfrictio frequens & valida, à pruritu & vellicatione invitata: oleum, pulvis, muſcæ, & incidentia alia aſpera, acuta, urentia, acria, calida; ut eſt piper, ſal, vinum: ictus, contuſiones, caſus, vulnera, puncturæ; ut in cura ſuffuſionis Chirurgica crebrò accidit (idem nonnunquam evenit in τριχιάσι, à pilis ciliorum in oculos curvatis) & ſimilia plura, *Galen. l. de ocul. part. 4. c. 8. & part. 6. c. 1. Plater. pract. part. 2. c. 4.*

19. Hæc enim, dolorem aut calorem inducendo, humorum ad oculos, & tunicam adnatam, quæ ob ſenſum tactus exquiſitiſſimum, contactum alienum ferre non poteſt, fluxiones excitare, & ſic conſequenter ophthalmiam cauſare poſſunt.

20. Guil. Fabritius Hildanus quendam, ob quotidianam oculorum aquâ gelidiſſima factam lotionem, incluſis ac conſtipatis ſanguine & humoribus, ac poſtmodùm putrefactis, in ophthalmiam incidiſſe teſtatur.

21. Cauſarum procatarcticarum, ex ordine rerum neceſſariò corpus noſtrum alterantium, atque adeò ſex rerum non naturalium, prima habetur Aer. Qui ſi ſit calidior atque æſtuans, caput humoribus ac vaporibus opplet, humores liquat & fundit, coctiones, diſſipatis ſpiritibus & calore, vitiat: vires, ut partium aliarum, ita & oculorum, debilitat, & ad fluxiones ſuſcipiendas paratiores eos reddit: atque ſic tùm ſuppeditandò materiam, & eam, quæ jam in capite collecta eſt, ad fluxum promovendo, tùm oculos ad recipiendum diſponendo, mali hujus cauſa exiſtit, *Hippocr. aphor. 21. ſect. 3. Gal. in comm. Ariſtot. ſect. 1. problem. 8.*

22. Fri-

22. Frigida verò aëris conſtitutio dupliciter incommodat. Primùm enim frigus, & magis ſi accedat ſiccitas, & venti frigidi, oculos mordicando, & exaſperando, dolorem inducit, *Hippocr. ſect. 3. aphor. 17. & l. de aëre, aquis & locis.* Deinde excrementitias humiditates in cerebro gignit: cumque cerebrum, & caput, veluti ſpongiam apprehendat, & quaſi conſtringat; efficit, ut tùm ad partes alias, tùm maximè ad oculos, tanquam partes proximè ſubjacentes, illæ fluant, *Gal. com. aphor. 12. ſect. 3.*

23. Humida & caliginoſa, qualis eſſe auſtrina ſolet, univerſum quidem corpus diſſolvit & enervat: inprimis tamen caput, authore Galeno, *comment. 5. ſect. 3. aphor.* & Hippocrate *l. de humorib. & l. de aëre, aq. & loc.* ſupervacuis, & excrementitiis onerat humoribus; qui poſtmodùm ſuo pondere deorsùm tendentes, & ad oculos delati, ophthalmiam procreāt, *Hippocr. aph. 11. ſect. 3. & Gal. in comm. ait: lippitudines ferè omnes infeſtant repleto capite, quibusdam exceptis, quibus oculi prævalidi ſunt.*

24. Sicca aëris intemperies, ſiccas potiùs lippitudines creat, ob exiccationem bilis, & ſanguinis, *Hippocr. aphor. 12. 14. & 16. ſect. 3. & l. de natura pueri. Galen. in comment. Ariſtot. ſect. 1. problem. 12.*

25. Ex compoſitis aëris temperamentis: ſiquidem hyems ſicca & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum & auſtrinum: neceſſe eſt æſtate fieri febres acutas, & ophthalmias, &c. *aphor. 11. ſect. 3. & l. de nat. pueri, Ariſtot. ſect. 1. problem. 7.* Sin autem auſtrina, pluvia, & tepida fuerit hyems, ver autem ſiccum, & aquilonium, quibusdam hominum naturis dyſenteriæ, ophthalmiæ naſcuntur ſiccæ, id eſt, ut in commentariis interpretatur Galenus, tales, ex quibus, ob aëris ambientis frigiditatem, ſuperficiem exteriorem denſantem, nihil effluit, *aphor. 12. ſect. 3.* Cùm annus totus humidus & frigidus, & aquilonius eſſet, per hyemem ſano modo plærunque habebant: ante ver autem multi quidem, & plurimi morbidè degebant. Primùm igitur cœperunt lippitudines fluidæ, doloroſæ, humidæ, crudæ. Lemæ parvæ, & multis difficulter erumpentes, plurimis revertebantur. Defecerunt ſerò ad autumnum, *Hippocr. l. 1. epidem ſect. 2.* Rationes ex Galeni commentariis, & ſuprà dictis patent.

26. Tan-

26. Tantum de aëris qualitatibus. Ratione ſubſtantiæ, doctiſſimus Thomas Eraſtus, in diſputatione prima Antiparacelſica, evenire ſcribit, ut multi, viſis oculis lippientibus, ipſi quoque lippire ſtatim incipiant. Putat enim, ab oculis laborantibus μιάσματα quædam, νοσερὰς ἐκκρίσεις, & putridos exire halitus, qui aſpicientis petant oculos, eorundem ſpiritus, & humores contagio inficiant, & conſimili labe inquinent.

27. Verum, niſi ipſi cucurbitas & ollas lippimus, non uſque adeò probabilis videtur iſta doctiſſimi Eraſti opinio. Libenter quidem ei largimur, à putreſcentibus humoribus putridos exhalare vapores; qui, ſi multi per reſpirationem aut perſpirationem in corpus attracti fuerint, ejus quoq; humores corrũpere & putrefacere poſſint. Neq; etiam multùm diverſi abimus à ſentẽtia Fernelij: aliquãdo populariter graſſante ophthalmia, præter qualitatũ tempeſtatumq; mutationem, occultius quiddam, & pernicioſius in ambiente nos aëre, tùm volitare, & circumferri. Sed cùm illud circa lippos primo ferè obtuitu accidat: & non niſi aſpicientibus, quantumvis aliàs propè aſtantibus, accidat: nec ita uſu veniat in reliquis inflammationibus, & putredinis generibus, neque etiam reliquis corporis partibus: contingat etiam multis, qui debilioribus ſunt oculis, & fluxiones antea expertis, ut ſi cogitatione tantummodò oculos lippos ſibi propoſuerint, aut alios de ijs loquentes audiverint, id experiantur: imò ipſi lippiones, oculos ſuos morbidos in ſpeculo contemplantes, majorem humorum affluxum, & ingraveſcentem dolorem ſentiant: nos rationem illam non ſufficere, ſed aliam quærendam cenſemus.

28. An fortaſſis propterea fit, quòd natura, quæ ad partes laborantes, & dolentes, perpetuò ſanguinem, & ſpiritus ſubſidio mittere ſolet, hac imaginatione, & nova quaſi prioris doloris repræſentatione (vix enim niſi oculorum dolores priùs expertis id accidit) ad idem faciendum irritetur & commoveatur: & humores, ad oculos fluere conſueti, antiquum obtineant? Quòd autem magis in oculis, quàm reliquis partibus, id eveniat, forſan hæc ratio: quòd oculi cerebro viciniores, & viæ patentiores ſint: unde cæterorum quoque cerebri affectuum citiùs participes redduntur; ut in cephalalgia, vertigine, phrenitide, paralyſi, lethargo &c. fieri videmus.

29. Secundo loco ſunt ALIMENTA. Et circa cibum quidē, ſi vel quantitate, vel qualitate, vel ordine, vel tempore peccetur; prout vel ſanguinis, vel alterius humoris vitioſi copia progeneratur: pro eo etiam corpus, ut alijs morbis, ita quoque ophthalmię huic vel illi obnoxium redditur. Comeſtio ſinapi, allij, ceparum, raphani, erucæ, & ſimilium, quamvis fluxionem irritare poteſt. In potulentorum genere noxius inprimis eſt immoderatior vini uſus; quòd, ex ſententia Rhaſis, caput calefaciat, & petat. Unde vini potores plerunque oculis aut palpebris rubentibus conſpicuos cernimus.

30. Tertiò, MOTUS immoderatus, & intempeſtivus, ſanguinem univerſum ita plerunque in venis diffundit, ut concalfactus, liquatusque, proprijs conceptaculis coërceri haud poſſit; ſed his apertis forâs excidens partibus phlegmonas (in quarum numero ophthalmiam reponimus) infligat: corruptos autem humores, qui alioqui tranquilli, ignobili loco concluſi, & quaſi conſopiti tenebantur, quique à natura tempore concoqui, domari, ac demùm blandè excludi poterant, irritat, & quaſi in furorem agit: qui poſteà, tanquàm mota Camarina, tetro vapore corpus variè laceſſunt: ſed & ipſi quoquoverſum effuſi, omnis generis abſceſſus &c. morboſq; multiplices & varios invehunt, *Fernel. l. 1 pathol. c. 16.* QUIETEM porrò, & otium immodicum, cruditatem, & vitioſorum humorum (antecedentis ophthalmiæ cauſæ) proventum parere, jàm usque notum eſt.

31. Quartò SOMNUS, ſi modum excedat, præter alia incommoda, hanc potiſſimùm noxam, & generandæ lippitudinis occaſionem infert: quòd caput halitibus aggravet, & ne excrementa opportunè expellantur impediendo, vitioſis humoribus referciat. VIGILIÆ nimiæ vires corporis labefactant, ac perdunt, cruditatem pariunt, cerebri & ſenſuum functiones debilitant, naturales autem imbecillas reddunt, bilem inflammant, acutorum morborum, ὑγροφθαλμίας & ξηροφθαλμίας procreatricem; *Fernel. Fuchſ.*

32. Quintò EXCRETIO, præter naturæ leges facta, non parum ſpiritus & caloris educit. Hinc tùm naturales, tùm animales functiones langueſcunt, & cruditates, cachexiæ ophthalmiæ

quan-

quandoque pituitoſa aut melancholica, emergunt. Præcipuè tamen immoderatam Venerem mirè oculos offendere Ariſtoteles atteſtatur, *ſect.4.probl.* RETENTIO autem, atq; etiam parcior, & non qualis, aut quando expedit, facta vacuatio, ut nulli cauſarum evidentium in morbis excitandis, ita neque in ophthalmia progeneranda cedit, ſanguinis præſertim ſi conſueta aliqua vacuatio ſuppreſſa ſit. Hanc enim proximè ſequitur ſanguinis, & excrementorum proventus, interiores morbi cauſæ.

33. Tandem ex ANIMI AFFECTIBUS ſive perturbaionibus, ira, cùm in ea exardeſcente corde, ſpiritus & humores inflãmati, in extimas corporis partes (quæ ob id rubicundiores calẽtioresq; redduntur) cùm impetu effundantur; quemadmodùm aliorũ morborum ex ſanguinis fervore, & humorum confuſione provenientium: ita quoque ophthalmiæ cauſis externis jure annumeratur.

34. Ab externis igitur hiſce cauſis producuntur & foventur INTERNÆ: ſanguis nimirùm, isque plerunque tenuis, & calidus: cui quandoque ex ſententia Galeni, *l.13.meth.med. c.22. l.2.ad Glauc. c.1. l. de ocul.* aliorumque Medicinæ procerum, alij etiam humores adjunguntur; frequentiùs bilis flava, rariùs pituita, & bilis atra; nonnunquàm etiam flatus ſeu vapores ijsdem copulantur.

35. Sunt hæ principales cauſæ internæ, quarum influxui hoc malum debetur. Adjuvantes & diſponentes ſunt: primùm quidem ipſe fons, & ſcaturigo unde in oculos humores illi immittuntur. Promanant autem vel à toto corpore; ut fit in plethoricis: vel à peculiaribus, unâ vel pluribus corporis partibus; ſcilicet naturâ, humorum copia gravatâ, aut acrimonia laceſſitâ, ſeſe exonerante: ut plurimùm tamen à capite.

36. Etenim caput, ut loquitur Fernelius, ob amplam copioſamque cerebri medullam, multo eget alimento, è quo neceſſe multum quoque excrementum gigni: maximè verò ſi impensè frigidum humidumque, aut alia id ratione imbecillum ſit; illique vel copioſius, vel non ſatis congruens alimentum ſuppeditetur. Scitè idem ab Hippocrate inſtar cucurbitæ corpori incumbere,

eiusque excrementa, vapores & humores ſuſcipere; rurſusque ſubjectis partibus tranſmittere dicitur.

37. Sed cùm partes capitis aliæ ſint internæ, intra craniū conſtitutæ; cerebrum ipſum, & ejus membranæ; aliæ externæ, extra illud locatæ: fluxiones etiam, nunc quidem à cerebro, & interioribus cranio partibus; ſæpiùs ab exterioribus, & cute verticis, quò venarum per faciem & tempora in caput irrepentium, extrema deſinunt, procedunt. Hunc proin locum Fernelius, *l. 5. pathol. c. 4.* fontem & fomitem appellat omnis externæ deſtillationis: & aſſidua humorum coagmentatione ibidem facta, tantum interdùm cumulum fieri tradit, ut tumor ceræ inſtar mollis promineat, cutem condenſans, eamque à calva plurimùm disjungens.

38. Deſtillationes autem, & frigida humidaque cerebri intemperies, perſæpè foventur à dyſcraſia, ventriculi frigida, & jecoris calida. Cujus rei, cùm adeò frequens ſit, alij alias reddūt rationes. Nobis iſthæc, quam à præceptoribus noſtris hauſimus, magis arridet. Quòd nimirùm hepate exiſtente præcalidò, pinguedo abdominis & omenti colliquetur, & ſic eius pereat finis, fomentum & præſidium caloris ventriculi; qui abſumpta illâ diſſipatur, & à ſubintrante frigore exteriore corrumpitur. Caloris ventriculi imminutionē privatio concoctionis, hanc vaporū copia ſubſequitur: qui ad caput ſublati, frigiditate cerebri condenſantur, & in humores, ipſum poſtmodùm cerebrum alterantes, concreſcunt. Adde quòd hac ratione plurimum cruditatis toti corpori ſubminiſtretur. Plus tamen halituum cerebro à jecore tùm accedit: quòd in eo & humorum, tanquàm materiæ, ſit ubertas; & cauſa efficiens, ipſe calor, prævalida conſtituatur.

39. Sunt *deinde* ipſæ viæ ſive ſpatia, per quæ humores ferūtur: venæ ſcilicet & arteriæ, ad oculos pertingētes. Et ſi quidē ab interioribus cerebri ſedibus fluxio deducatur, venarum jugularium internarum, & arteriæ carotidis interiores ramulos permeabunt; aut etiam nervum opticum, quem illi comitantur. Sin ab exterioribus partibus, & vertice irruant; venæ iugularis exterioris propagines, & exterior arteriæ carotidis ramus, per tempora & frontem diſperſus, ac mediante pericranio, multis quaſi rivulis, in adnatam oculi tunicam diductus, tranſitum præſtabit.

40. Hæc

40. Hæc itaque vaſa (aut ipſa etiam Adnata) ubi aut ab ortu, aut prægreſſis antè defluxionibus, laxiora amplioraque fuerint, ophthalmiæ, ejusdemque ſæpiùs recurrentis, anſam ex facili præbent, *l. de ocul. part. 6, c.1.* Præſertim cùm hæc via naturæ pro expellendis capitis excrementis conſueta ſit: unde ab Hippocrate & Galeno inter canales expurgationi capitis deſtinatos connumeratur, *l. de glandul. l. de loc. in homine, l. 1. de ſanit. tuend. c. 13. & l. 6. c. 9.* acproptereà *l. de ſectis ad eos qui introducuntur* cauſis fluxionum aſcribitur.

41. In ipſo *tandem* oculo, ſi calor, aut dolor ſævierit, creberrimè ophthalmiam accerſunt. Calorem namque, ut & dolorem, humores attrahendi facultate pollere, & ſenſus perſuadent, & toties à Galeno inculcatur, præſertim in μικροτέχνῃ, *c. 90. l. 5. meth. med. c. 4. & l. 13. c. 3. & 5. & l. 1.* κατὰ γένη. Calorem pariunt & cauſę procatarcticæ multæ ſuprà enumeratæ, & morbi calidi, ut febres, cephalalgiæ calidæ, phrenitis. Dolorem ſimiliter, & evidentes illæ cauſæ, & præcedens epiphora, ſerum acre, & ſimilia, inferunt. Et ſi adſit imbecillitas, ob defectum caloris & ſpirituum, ut in ſenibus accidit, aut ob vaſorum propriorum laxitatem, faciliùs multò humorum rhevmatiſmum ſuſcipiet.

42. Effunduntur humores ſub tunicam Adnatam, eò quòd vaſorum extremitates eò deſinant; quòd ea magis externis injurijs obnoxia; quòd ſola ex oculi totius tunicis ſenſu tactus donata ſit exquiſitiſſimo; ob mollitiem extendi faciliùs poſſit.

43. Denique hîc notandum, humores illos, quandiu fluxuri, aut in fluxu ſunt, cauſæ Antecedentis rationem habere: Ubi verò fluxerunt, & in oculo impacti ſunt, Continentis naturam induere. Hæc de cauſis protuliſſe ſufficiat.

44. Nunc ordinis nos ratio ad SIGNA vocat, & diagnoſtica, τῶν παρόντων δηλωτικὰ; & prognoſtica, τῶν μελλόντων δηλωτικά. Illa in παθογνωμονικὰ, quæ tùm in genere affectionem ipſam, tùm in ſpecie illius differentias, à ſubjecto, quantitate, occaſione generationis, morbi temporibus, & adjunctis petitas manifeſtabunt: & in αἰτιογνωμονικὰ, quæ & humores affluentes, & partes mandantes, & vias, per quas humores ad oculos fluunt, oſtendunt, diſpeſcuntur.

45. Generalia ophthalmiæ ſigna ſunt: dolor, qui in hac parte exquiſiti ſenſus plærunque atrox perſentitur; ad noctem, ut vult Hippocrates, *l.7.epidem.* magis affligens; inflammatorius, tendens, gravans. Interdùm tanta excruciat punctio, ac ſi oculi ab infixa acu, aut ſpina ſtimularentur. Arteriarum circumſitarum moleſta fit pulſatio. Lachrymæ calidæ exudant. Pituita & ſordes in oculorum angulis colliguntur. Calor adeſt, ac tumor, qui ſæpè ad malas usq; ſe protendit. Venis exilibus, quæ in albo oculi anteà latitabant, tumidis turgidulisque redditis, album oculi rubeſcit.

46. Specialia ſingularum differentiarum ſigna ſequuntur. Et quantum quidem attinet ipſum Subjectum, affectam hîc eſſe adnatam oculi tunicam, ſenſibus obvium eſt. Sic etiam an alteruter, an uterque oculus laboret ut dignoſcatur, alijs ſignis opus non habet.

47. Levioris & incipientis phlegmones, ſive ταράξιος, hæc ſigna habentur: rubor exiguus, ſine diſcrimine oculi partes invadens; dolor non ita magnus: cauſæ externæ non neceſſariæ, æſtus, eſus rerum acrium, vini potatio, commotio nimia antegreſſa. Veram & confirmatam ophthalmiam oſtendunt: tumor manifeſtus, tenſio, dolor, calor, rubor, ſymptomata omnia ſæviora. Sin oculus apertus maneat, nec claudi poſſit, albo nimirùm oculi in tumorem ſublato, atque eminente, nigro verò ſubſidente, & veluti hiatum quendam efficiente, χήμωσις erit. In qua præter ruborem, ad nigredinem vergentem, & inflammationem, pathognomonicum ſignum eſt palpebrarum ἐκτροπή, inverſio, quia adduci non poſſunt.

48. Signa morbi temporum manifeſtiora hîc habentur, quàm in reliquis inflammationibus. Principium eſt, cùm venæ primùm diſtenduntur, lachrymæ & ſordes defluunt nulla coctionis ſigna præ ſe ferentes, ſervantque vel nimiam caliditatem, tenuitatem, pallorem, acrimoniam; vel frigiditatem, craſſitudinem, lentorem, pro humoris peccantis varietate. Incrementum denotatur, cùm in carnoſam tunicæ ſubſtantiam ſanguis funditur, & jàm intumeſcere incipit: humor & dolor augentur: lachrymæ tamen, & ſordes quædam tenues, meliorem conſiſtentiam acquirunt. In ſtatu maximus adeſt dolor, rubor & tumor: lachrymæ

verò

verò & ſordes, in ſalubri ophthalmia æquales, albæ, concoctæ, in pernitioſa verò aut liventes, aut virides, aut nigræ, & fœtidæ, ac in ſubſtantia ab omni mediocritate recedentes. Hoc tempore etiam ſæpenumerò ita ſordes incraſſantur, ut per ſomnum oculum inſtar limi cujusdam oblinant, ipſasque palpebras invicem agglutinent. Si omnia hæc minuantur, declinatio, & morbi finis aderit.

49. An complicata ſit febris, capitis dolor, aut alius quis præter naturam affectus, ex ſenſu ægri, & proprijs cujusque notis, alibi traditis & tradendis, deprehendetur.

50. Vt ad *cauſarum* indicia deveniamus: externæ illæ ſi præceſſerint, aut calor vel dolor aliquis, in oculo præextiterit: ea de re ex relatu ægri, & aſtantium, Medicus certior fiet. Cùm verò illis abſentibus, non ita ſubitò morbus invaſit, ab internis ſolùm exuſcitatum conjectabimus.

51. Et ſi à congeſtione oriatur, paulatim ac ſenſim invadit, lachrymæ & ſordes præcedunt, ab aſtringentibus plurimùm offenditur, abſtinentiâ maximè juvatur. Sin per defluxum, quod frequentiùs contingit, irruat, dolor & tumor quaſdam ſæpè tenent periodos; membri excrementa ſua tranſmittentis affectus per ſua ſigna non ægrè deprehenduntur: eſtque plurimùm caput in cauſa. Si utroque modo is eveniat, utriusque etiam apparebunt notæ.

52. Si à puriore ſanguine provenerit malum, plenitudo totius corporis obſervabitur, cuncta rubra & ſanguinea erunt, nedùm adnata tunica ipſa; ſed & facies rubens, & humidior, venæ latiores, ſenſus gravitatis aderit, & ſegnities in conſuetis functionibus obeundis, maximus tumor in loco, tenſio, lachrymæ plurimæ, minùs mordaces & acres, craſſiuſculæ, quæ facilè exiccantur, ſordes molles in oculorum angulis, magna temporum pulſatio. Adde quòd temperamentum ægrotantis, & ætas, ſanguinis redundantiam teſtabuntur: nec minùs regio, tempus anni, & victus ratio præcedens. Fomentum ex aqua calida, cùm ſpongia applicitum, ſi primò dolorem minuat, paulò poſt majorem accerſat, ſignum Galeno eſt indubitatum plethoræ, aut cacochymiæ univerſalis, *comm. aphor. 31. Sect. 6.*

53. Bilioſum humorem manifeſtabunt: corpus bilioſum

& gra-

& gracile, calor & dolor major, ac mordax, lachrymæ pauciores ſalſæ, aut amaræ, citrinæ, tenues. Quò fit, ut non ſolùm anguli ſeu hirqui oculorum, ſed & malæ vehementer ex tali influxu rodantur, & exulcerentur, ægrique videantur uri, exiliantque, eroſionem non tolerantes. Sordes in angulis ſiccæ ſunt, & aſperæ: tumor autem moderatus eſt in ſuperficie: color ſubpallidus, aut ex rubro flaveſcens. Adſunt plerunque etiam vigiliæ, præſertim ſi à capite materia defluxerit. Si materia fuerit in ſtomacho, ſæpè & febris, tertio die acceſſiones habens. Etſi fuerit in toto corpore, urinæ, & fortaſsè etiam alvi excrementa, bilioſa egerentur. Præceſſerunt etiam triſtitiæ, curæ, inſolatus, ira, acrium eſus, uſus vinorum potentium, exercitia valida: aderitque ætas & reliqua bilioſa.

54. A pituita redundante natam ophthalmiam arguent gravitas vehemens, caliditas remiſſior, rubedo adnatæ exigua, de qua & facies eiuſdemque color communicabit: tumor in loco major, & laxus, color albicãs: lachrymæ inſipidę, tepidæ, ſi craſſior ſit pituita etiam viſcidæ, ut palpebrarum per ſomnũ agglutinatio fiat. Sin verò ſalſa ſit pituita, lachrymæ erumpent plurimæ, tenues rodentesque: ſordes ſive lemæ pauciores molliores que: habitus corporis, quæ præceſſerunt, & comitantur reliqua, pituitam prodent.

55. Humores melancholicos admixtos, dignoſcemus ex colore liveſcente, ſenſu gravitatis: dolore & calore pauciore, niſi fuerit bilis atra exuſta: excrementis craſſioribus nigreſcentibus, ſiccioribus, paucioribus, minùs quàm pituitæ viſcidis: temperamento, ætate, & reliquis, melancholiam exuperantem oſtendentibus.

56. Quòd ſi neque fervore, neque roſione, aut vehementi gravitate urgente, adnata oculi tunica extendatur, adeò ut diſrumpi videatur, ac doleat inſigniter, lachrymæque non appareant, aut paucæ, licet aliquantùm rubea videatur eadem tunica: indicium erit, ſpiritum ſeu flatum eſſe, qui diſtendat, ac dolorem faciat. Miſtarum miſta exiſtunt ſigna.

57. Fluxio ſi à capite procedit, eius plærunque gravitatem & dolorem προδρόμους habet, cùm plethora aut cacochymia

capitis.

capitis. Et ſi quidem ab intimis partibus, per interiora vaſa deflu-ens, in oculos decumbat; ſternutationis aderit irritatio, narium ac faucium pruritus, major capitis dolor, ad oculorum usque radices ſeſe extendens: partes oculorum atque frontis non ita ut ſi ab externis, tumere videbuntur.

58. Sin ab externis capitis partibus, & vertice, per exteriores venas & arterias illabatur; vaſorum in fronte ac temporibus fiet diſtenſio, accedente arteriarum multa pulſatione, palpebrarũ inflatione ac rubore.

59. Si per conſenſum ventriculi caput & oculi afficiantur; nauſea plerunque, ructus & vomitus præceſſerunt, aut comitantur. Conſimili ratione aliæ corporis partes, ſi materiam immiſerint, anſam vè præbuerint, ſuæ conſtitutionis propria ſigna edent.

60. Quoad Prognostica: lippitudo malum incurabile non eſt, niſi error committatur: & ſæpè breviſſimo tollitur tempore (maximè ταραξις) ut eſt apud Galenum, *l.4. de comp. med. κατὰ τόπ.* & Hippocratem, *l.1. de morb. & l. de gland.*

61. In regione meridionali Avicenna tradit lippitudinem facilius curari, propter raritatem pororum, & alvi lubricitatem, in ægrotantibus: contrà fieri in regione frigida.

62. Itaquoque minori negotio ſuccurritur, fluente materia per ſpatia exteriora: quòd & minoris illa ſint dignitatis, & à Medico commodè corroborari poſſint: quòd in reconditis vaſis fieri nequit; ac proinde eorum vitia ægrè curationem recipiunt, *l.13. meth. med. c.22.*

63. Lippitudines pueris, & ſenibus curatu difficiliores, & maligniores; ob capitis imbecillitatem, & excrementorum abundantiam: hinc fluxio major in oculos deſtillans, ut conſtat ex Galeni *l.5. de ſanit. tuend.*

64. Protinus orta lippitudine quædam notæ ſunt, ex quibus quod eventurum ſit, colligere poſſumus. Nam ſimul ac lachryma, & tumor, & craſſa pituita cæperint; ſi ea pituita lachrymæ mixta eſt, & ea lachryma calida eſt; pituita verò alba, & mollis, tumor non durus: longæ valetudinis metus non eſt.

65. At ſi lachryma multa, & calida, & pituitæ paulum,

tumor modicus, idque in uno oculo eſt: longum id, ſed ſine periculo futurum eſt. Idque lippitudinis genus minimè cùm dolore eſt: ſed vix ante vigeſimum diem tollitur; nonnunquàm per duos menſes durat, ſed quandoque quadrageſimo finitur.

66. Si pituita alba & mollis eſſe incipit, lachrymæque miſcentur; aut ſi ſimùl hæ utrumque oculum invaſerunt: poteſt eſſe brevior, ſed periculum ulcerum eſt. Pituita autem ſicca & arida, dolorem quidem movet: ſed maturiùs deſinit, niſi quid exulceravit.

67. Tumor magnus ſi ſine dolore eſt, & ſiccus, ſine ullo periculo eſt. Si ſiccus quidem, ſed cùm dolore eſt, ferè exulcerat: & nonnunquàm ex eo caſu fit, ut palpebra cùm oculo glutinetur: *omnia Hippocr. l. 2. prorhet. & Celſ. l. 6. c. 6.*

68. Sed & gravis eſt tumor, ſi lachrymam conjunctam habeat, itemque dolorem. Si enim lachryma procedit calida ac ſalſa, periculum eſt & pupillam exulcerari, & palpebras.

69. Si verò tumor conſederit, ſed lachryma multa multo tempore effundatur, & ſordes fuerint: viris quidem palpebrarum everſionem prædicere oportet; mulieribus autem & pueris exulcerationem, & everſionem palpebrarum.

70. At ſi ſordes pallidæ, aut lividæ fuerint, & lachrymæ multæ ac calidæ, & in capite ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his acceſſerint: neceſſe eſt ulcus in oculo factũ eſſe, & timor eſt quoque ut talis rumpatur. Prodeſt autem febris accedẽs, aut dolor ad lumbos innixus, *Hippocr. ibid.*

71. Si ophthalmia laborantibus continuò, diuque doleat caput, periculum cœcitatis affert, *Hippocr. in coac. prænot. t. 224.*

72. Ophthalmia redit per circuitus.

73. Lippientem alvi profluvio corripi bonum: materia namque deorſum vergit, *aphor. 17. ſect. 6. & coac. prænot. t. 224. & l. de iudicationib.*

74. Viro lippiente febre ſuperveniente ſolutio: ſin minùs, periculum eſt ne cœcus fiat, aut pereat, aut utrumque, *ibid. in coac.*

75. Quibus fluxiones in oculis tenues, ac diuturnæ; ſi maturè in nares proceſſerint, prodeſt, *l. 7. epidem.*

76. Lip-

76. Lippitudo ex uno oculo ad alterum quadam velut contagione tranſit: idque ominis non mali eſſe creditum eſt. Et alterius oculi morbus diuturnior & gravior eſt, quàm utriusque, magisque irritat: eò quòd, dùm alter ſanus adhuc oculus varijs agitatur motibus, cùm eo ſimul moveatur æger; qui multiplici illo motu offenditur & exaſperatur. Cùm verò uterque ſimùl laborat, tolerabilius fit malũ eo, quòd quietem tùm agant ambo. E quiete verò velocior ſuccedit ſanitatis adeptio, *Andr. Laurent.*

77. Durationem ophthalmiæ Avicenna quoque determinat, inquiens; lippitudinem eſſe velocis motus, ſi lachrymæ magis currant, & ſint mordaces: quòd indicent velociorem motum materiæ. Contrà ſtatuendum, ſi lachrymæ ægrè fluant: nàm indicari materiæ motum tardiorem.

78. Ophthalmia ſæpè perducit ad exitum uveæ, cùm cornea tunica nonnunquàm diſrumpatur, per corroſionem, aut putrefactionem, ſi diũ duret malum, materiaque erodens continuò ad oculum fluat. Sæpè etiam impacti humoris reliquijs reſtantibus, ſuffuſiones, ungues & albugines fiunt, *Hippocr. l.* 1. *de morb.* Sæpè fluxionis tunicæ diſruptæ & reſiccatæ, cœcitatem aut hebetudinem induxerunt.

79. Nec minùs ex curationis errore quoſdam ægrè confuſeque vidiſſe; modò ſuffuſione, pupillæ nimia dilatatione, vel tabe, aut corrugatione fuiſſe occupatos conſtat; potiſſimùm ex uſu ſtupefacientium medicamentorum, *l.*3.*meth.med.c.*2.

80. Reſtat ut ad ultimum & præcipuum caput noſtræ diſputationis accedamus, ipſam nimirùm CURATIONEM: cuius cùm lumen & baſis ſint indicationes; curatoriæ quidem, à morbo, præſervatoriæ à cauſis morbificis, conſervatoriæ, à parte affecta petitæ: eas hac arte ſcrutabimur.

81. Morbus ipſe, inflammatio adnatæ, cùm res ſit præter naturam, ſui ablationem per contrarium indicat. Calida nimirum intemperies refrigerando, magnitudo aucta eandem imminuendo, & unitas ſoluta eam ipſam reſtaurando, demenda.

82. Quia verò phlegmone omnis ita à ſua cauſa continente dependet, ut hac remota ſponte evaneſcat: propterea cauſæ primùm ſuis contrarijs impugnandæ, & exſcindendæ erunt.

Humores igitur impacti evacuandi: derivando, repellendo, diſcutiendo.

83. Verùm cùm idipſum quoque commodè præſtari nequeat, niſi antecedentes cauſas inhibuerimus: propterea fluentes illos retrahemus, intercipiemus (vias aſtringendo) repercutiemus: fluxuros autem, in corpore plethorico, aut cacochymo, è corpore educemus, & revellemus.

84. Partium inde humores iſtos, aut flatus generantium, & mandantium, ut capitis, ventriculi, jecoris &c. intemperies & vitia corrigenda: quod tamen qua arte in illis fieri debeat, noſtri inſtituti non eſt hic explicare; ſed aliunde, & partim ex prægreſſis diſputationibus petendum.

85. Cauſæ externæ ſi quæ adhuc adſint, aut etiam calor ac dolor aliquis in oculo præextiterit: ea omnium primo auferenda emendandaque erunt.

86. Ultimo loco pars affecta, ſi qua intemperies aut imbecillitas in ea relicta ſit, corroboranda & reficienda fuerit, ne ſubinde novam humorum alluviem recipiat.

87. Dolor, ophthalmiæ comes, ut ſymptoma, nihil indicat. Verùm cùm in hac parte adeò ſenſili plerunque ſævus ſit, ut acerbiſſimis omnium, nephritico, colico & arthritico annumeretur: ideò fit, ut & ille cauſæ rationem ſubeat, & quocunque tempore anodynis tollendus, mitigandusque ſit. Ita quoque ut vigilijs occurrendum, jam ab alijs indicatum fuit.

88. Hac medendi normâ præſcriptâ, ad præſidiorum materias, quæ ex diætetico, pharmaceutico, & Chirurgico fonte hauriuntur, deſcendamus. Diætam autem, ſeu victus rationem, ſub ſex rebus non naturalibus dictis comprehendimus.

89. Aer igitur ne ſit præcalidus, aut ſummè frigidus, multo minus ventis agitatus: ſed in paſſivis quidem temperatus, in activis autem modò ad calorem, modò ad frigus modicè declinet, pro morbi cauſæ & temporis ratione. Sæpiùs tamen, ut in ophthalmiâ ſanguineâ, & biliosâ, ac in principio, frigidus convenit, naturâ vel induſtriâ noſtra: ſparſis per areã aquis, & partibus plantarum refrigerantium recentium; ut floribus violarum, roſarum, nympheæ, folijs ſalicis, pampinis, vitium capreolis, ruborum

ſummi-

ſummitatibus, lentiſci ramis, aquâ ſimplici gelidâ, aquâ roſarum, nympheæ &c.

90. Idem ne ſit lucidus, aut qui ſplendorem ſolis, aut flammæ admittat: ſplendor enim, & lumen humores commovet, ſpiritus reſolvit, viſionis inſtrumentum offendit; quod Hippocrates, *l. de decenti ornatu, & l. de viſu.* Galenus, *l. 1. de cauſ. ſympt. c. 6. & l. 10. de uſu part. c. 3.* demonſtrat, ac exemplis militum Xenophontis, Dionyſij tyranni, & eorum qui per eclipſin ſolis fixis oculis ipſum intuiti ſunt, comprobat. Detineatur idcirco æger loco, & conclavi obſcuro, & tenebroſo; aut, ſi in propatulum progrediendum ipſi ſit; oculos obvelet linteo, vel ſerico, cœruleo, viridi, aut potiùs nigro colore tincto, ex conſilio Galeni, *l. 1. de cauſ. ſympt. c. 6.* niſi per alia oculis applicata, huic rei proviſum fuerit.

91. Similiter verò & qui fumo, aut alijs tenuioribus exhalationibus perturbatus eſt aër, acriſque factus, oculos mordet, & irritat. Sicuti & à vehementer odoratis quibuſdam, ut oleo ſpicæ; & fœtidis, ut excrementorum nidore, oculos vellicari videmus Quæ ob id omnia, oculis dolentibus noxia vitanda ſunt.

92. Cibus ac Potus, quoad quantitatem ſit paucus, & parcus, præſertim circa initia; ſic jubente Galeno, *tùm alibi, tùm l. 4. κατὰ τόπ. c. 2.* Hippocrate, *l. de viſu.* imò, ſi fieri poſſit in integra inedia ſervetur æger, uſq; quo fluxio reſtiterit; idq; tùm ob inflammationem, tùm ob dolorem. Nam prima omnium, (ut Celſo placet) in eiuſmodi malo ſunt quies, & abſtinentia: eò quòd partes inanitæ avidiùs quos habent humores retinent, ne ad oculos confluant. In biliosa tamen conſtitutione pluſculum concedimus, ne humor bilioſus magis efferatur.

93. Quoad qualitatem, vitentur cibi vaporoſi, ac tardæ concoctionis: ut carnes, potiſſimùm animalium quadrupedum, & ſalitæ, lacticinia, caſeus, fructus recentes; ex ſententia Avicennæ etiam caules & lentes. Abſtineant ab acetoſis, ſalſis, acribus, aromaticis, actù præcalidis, ijs deniq; omnibus, quæ fumos acres capiti, & oculis immittunt; ut ſunt bellaria & condimenta ex cepis, ſinapi & raphano, ſimilibusque parata. In calidiore inflammatione Rhaſis neque dulcia admittit; quia bileſcunt. Ova quoque, & omnia quæ multum generant ſanguinem, hîc fugienda.

94. Sint contrà quæ aſſumuntur nonnihil refrigerantia, modicè attenuantia, quæque paucum, eum tamen laudabilem producant ſanguinem: ſæpiusque liquida, quàm ſolida, ne oculus agitatione materiæ moveatur. Conveniunt igitur ptiſanæ vel farris cremor, beta elixa, borrago, lactuca, cucurbita, poma, pyra aſſa, & amygdalatum. Inclinante morbo jus pulli, eius alæ, & hepata gallinarum. Condiri poſſunt ijs, quæ oculo familiaria grataque ſunt: ut nuce moſchata, euphraſia, fœniculo; quæ etiam cùm ſaccharo in trageam quandoque rediguntur.

95. Circa potum abſtinendum erit à vino, præſertim inter initia, eoque potiſſimùm veteri ac vinoſo. Tale enim potenter caput petit, replet & calfacit: ut & omnis potio vaporoſa. Et extat generale Galeni monitum, *l. 4. meth. med. c. 7.* cavendum à vino eſt, ubi phlegmones ſuſpicio adeſt. Bibant itaque aquam coctam, inprimis ſi in ea hordeum, paſſulæ min. rad. cich. & ſimilia ſint decocta: in frigidioribus verò coriandrorum præparatorum ſemina, aut ſemen fœniculi, aut hordeum, aut cinamomum, & alia ejuſmodi, vel etiam multæ permixtionis aquam mulſam, ſive hydromel.

96. Quòd ſi tamen, præterlapſo vigore, & plethorâ jàm exhauſtâ, craſſus adhuc humor, in oculorum venulis infarctus, eas diſtendat, frigido præcipuè tempore: utile fuerit, etiam vino uti albo, tenui, & aquoſo. Vinum enim ſanguinem diffundit, & vacuat, ſuique motus vehementiâ obſtructiones aperit: ſic docentibus Hippocrate, *aphor. 31. ſect. 6. & aphor. 46. ſect. 7.* & Galeno, *in comment. item l. de oculis.*

97. Motus corporis nullus fiat vehemens, aut validus, nec capite inclinato: ut nec lectio ac ſcriptio, maximè poſt cibum: ſed præferatur quies, aut, dolore mitigato, exercitatio levis, ut deambulatiuncula, ex ſententia Galeni, *l. 4. κατὰ τόπ. c. 2.* Inprimis vitetur nimia commotio, diſtorſio, & frictio oculorum, immoderatus riſus, & fletus. Loco exercitij etiam manè, & ante cibum, brachiorum ac crurum fructionibus uti poſſunt.

98. Somnus convenit moderatus nocturnus: magis quidem in principio & augmento, ac cùm dolor fluxionem excitat; minùs in declinatione, cùm opus eſt reſolutione. Capite ele-

vato

vato dormiat, in latere oculo dolenti oppoſito: nonnihil tamen ſupinato; ut faciliùs materia ad partem poſteriorem convertatur.

99. Alvus, ſi non naturâ quotidiè, arte ſaltem reddatur levior. Quod fieri poteſt partim alimentis; utpote brodijs pinguibus, paſſulis, prunis, butyro recenti, lactucâ, betâ, malvâ, ſpinachiâ cùm butyro coctâ, ficubus, ovis ſorbilibus, pomis coctis: partim medicamentis, poſteà dicendis. Veneris uſus aut in totum, aut majori ex parte omittatur.

100. Animi quin etiam Pathemata, vehementiora præſertim, fugiantur.

101. Huncin modum victus ratione inſtituta, ad ipſam pharmaciam & Chirurgiam devenimus. Et ſi quidem ab illapſis in oculum profectum fuerit malum: niſi talia ſponte rursùm emanârint, aut motu oculi, & palpebrarum, aut oculi ſolius agitatione, palpebris interim apertis detentis, propulſa, lachrimisque obortis abluta, receſſerint: tunc, ſiquidem in oculorum angulis conſiſtunt, & in conſpectum veniunt; panno linteo, in formam turundæ ad aptato, aliove ſtylo molliore, induſtriè eximi debent.

102. Sin verò in abdito latentia viſum fugiant; lævibus lubricisque corpuſculis in oculum impoſitis, graviuſculis præſertim, oculoque convoluto, prolicienda, poſteaq; eximenda: quod lapillis planis, vulgaribus ſilicibus, pręcioſis lapidibus ita formatis, ut chelidonite; item aſtacorum fluviatilium, quos oculos cancri appellitant, aut ſemine gallitrici, commodè præſtatur. Idem Rhaſis piſtillo exiguo, reſinâ pinâ illito, per oculum ſub palpebris ducto, eò rectiùs fieri poſſe docet; quòd huic glutini (quod tamen citò, ab oculo madefactum, inutile fit) res illapſæ adhærentes, commodiùs ſic poſſint extrahi. Tragus herbam & ſemen aniſi contuſa imponere jubet. Illis provocandis & eluendis etiam frequens ſternutatio, & narium emunctio, aliaque lachrymas moventia, conducere poſſunt.

103. Quòd ſi ab his, aut alijs procatarcticis cauſis ταραξις & leviuſcula quædam inflammatio relicta fuerit: facilè illa ſedabitur; ſi cauſis illis externis priùs ſublatis, oculus abluatur, primùm tepidâ, deinde frigidâ; imperetur abſtinentia à cibo, ac ſomnus. Talis etiam multùm juvatur aëre frigido, lacte mulieris puerum

rum lactantis, aut bubulo, cùm albo ovi & aquâ roſarum agitato. Levis enim ophthalmia majoribus remedijs opus non habet: ſed roſarum ſucco, ovi liquore tenui, aquâ roſarum, aut plantaginis, lacte mulieris, aut aſinæ curatur. Inſtillentur hi ſucci oculis; qui contegantur panniculo lineo, ijſdem liquoribus inſuccato. Declinante tamen morbo ſantalos citrinos, modicum maceris, aut ſpicæ, in aquâ roſaceâ fervefactâ adhibere poterimus.

104. Gravius autem ſi fuerit malum, fortioribus etiam occurrendum remedijs; univerſalibus tùm præmiſſis. Convenientiſſimum igitur eſt præſidium, maximè ſi à plenitudine ortum traxerit, aut cùm ſanguinis copiâ conjunctum fuerit, (niſi ætas, imbecillitas, aëris immoderatio, aut aliud prohibeat) venæ ſectio. Sic namque Galenus adoleſcentem lippientem, ab Eraſiſtrato, Medico αἱμοφόβῳ, ſectione venæ prohibitum, ſatis copiosè detracto ſanguine, ſtatim à phlegmone & fluxione ſe liberaſſe, ut res incantationi ſimilis videretur de velocitate curationis obſtupeſcentibus, *c.16. de curandi rat. per ſang. miſſ.* gloriatur. Eandem etiam præcipit *l.13. meth. med. c.22. l. de cur. rat. per ſang. miſſ. c.7. & 10. l. de remed. facilè parab. c.10.* & alibi: quod etiam ſuo calculo approbat divinus Hippocrates, *l.2. epidem. ſect. 6. & l. de viſu & aph. 31. ſect. 6. & aphor. 46. ſect. 7.* Antè tamen prima corporis regio mundificanda fuerit: ne ex eâ impuri quippiam in venas, ac habitum corporis, & locum vacuati ſanguinis rapiatur.

105. Mundificantur primæ viæ, ventriculus ſcilicet, inteſtina, & meſenterium, per ea quæ laxativa & ἐκκοπρωτικὰ nominantur: cujus generis, ex internis, eſt manna, flores caſſiæ nigræ, caſſia extracta, pulpa prunorum, ſeu diaprunis ſimplex, pulpa tamarindorum, diacaſſia cùm mannâ, diaprunis lenitivum, elect. lenitivum, elect. de mannâ, diacatholicon, Tryphera Perſica Johannis Damaſceni, pilulæ de hierâ ſimplici, pil. aſſajeret. pil. Ruffi, alephanginæ, de aloë roſatâ, de aloë & maſtiche, maſtichinæ, de hierâ cùm agarico, de aloë lotâ, ſyr. roſ. ſol. ſimpl. ſyr. viol. ſol. mel roſatum ſolutivum, paſſulæ laxativæ, pruna Damaſcena vel Ungarica laxativa condita &c. Ex quibus manna diſſolvi poteſt, vel in decocto foliorum ſennæ, vel in decocto prunorum & paſſularum, vel in decocto hordei, aut cicerum: & ita colatur

ciu

eius aliquot horis ante prandium propinari. Caſſia in formâ boli, cùm ſaccharo; aut mixta cùm electuario aliquo, ſaccharo addito, exhiberi poteſt.

106. Huc etiam pertinent glandes, ex melle cocto atq; concreto, admixtis interdùm pulveribus aloës, agarici, ſalis communis aut gemmæ, hieræ picræ &c. aut alijs rebus parati. Item clyſmata, ex decocto communi pro clyſteribus, oleis emollientibus, verbi gratia, oleo ſimplici, liliorum alborum, violarum, chamæmelino, lini, butyro, electuarijs lenitivis, ſaccharo Tomæo, ſale communi &c. concinnata.

107. Externa ſunt: unguentum Agrippæ, vel unguentum de artanita, imo ventri illitum: goſſipium felle taurino imbutum, & umbilico admotum: cataplaſma ex ſucco ebuli, & farina volatili paratum, & ſimiliter umbilico calidè applicitum; cui, ut efficacius fiat, addi poſſunt pulveres aloës, hellebori, colocynthidos, & fel taurinum.

108. Primis vijs huncin modum expurgatis, ut ſanguis ab oculo revellatur, & evacuetur, ſecanda erit vena externa cubiti, quam humeralem & cephalicam vocant, *l. de conſtit. art. Med. c.* 17. (aut ea non apparente, media aut baſilica) in eodem latere cùm oculo affecto: ut tantoperè Galeno & Hippocrati decantata *ἰϑυωρία* & *τὸ κατ' ἴξιν* obſervetur. Et ſanè humeralis venæ, aut medianæ, è directò ſitæ, ſectio, intra horæ unius ſpatium, oculorum perſæpè dolores graviſſimos compeſcuit, *c.* 16. *l. de venæ ſect.* Mitior & magis lenta fiet evacuatio, ſi vena ſub pollice manus, cephalica & ocularia dicta, tundatur. In menſium & hæmorrhoidum ſuppreſſione, etiam poplitis, & malleoli venas incîdere commodabit, plenitudine priùs per gibberi venas diminutâ.

109. Multum autem ſanguinis detrahendum erit: ita ut ad animi usque deliquium, ubi plethora adeſſet, Galenus proceſſerit. Viribus tamen imbecillioribus exiſtentibus, aut magnâ præſente ſanguinis redundantiâ, ſatius fuerit vacuationem partiri, & ſi opus ſit, non ſemel repetere. Quo in caſu quidam mediam priùs venam, ad rectius tollendam plenitudinem; ab hâc demùm humeralem, revulſionis ergò ſecare malunt.

110. Si quid venæ ſectionem diſſuadeat, aut eadem præ-

miſſa fuerit, eius vicariæ, cucurbitulæ cùm ſcarificatione, colli lateribus, quà venę jugulares exteriores decurrunt (*Hippocr. l. de viſu*) ſummo humero, ſcapulis brachijsque, uno vel pluribus locis affigantur, & perſeverante morbo ſæpè repetantur. Imprimis celebratur cucurbitula, aut levis, aut potiùs cùm ſcarificatione, ad occiput poſita, poſt generalem corporis vacuationem: cuius etiam meminit Galenus, *l. 13. meth. med. c. 19. & l. de ſang. miß. c. 19. & l. de remed. facilè parab.* Sunt etiam, qui auriculæ in latere dolente ſcarificationem magni in hoc caſu momenti cenſent.

111. Venæ ſectionis vices etiam hirudines, poſt aures, aut ſupra externas colli iugulares venas poſitæ, ſupplere poſſunt: quarum adminiſtrationem Fuchſius, *l. 2. inſtit. ſect. 5. c. 15.* edocet.

112. Inferiorum quoq; partium, & artuum ligaturæ validæ, faſcijs aut vinculis paulò latioribus factæ, ſæpè ſolutæ iterataeq; : nec non eorundem pannis aſperioribus inſtitutæ frictiones, deorsùm ductæ, incipiendo ab inferioribus, ad ſuperiores progrediendo, identidem repetitæ, in revulſionis ſtudio commodare quippiam poterunt, ut author eſt Galenus, *l. 5. meth. med. c. 3. & l. 2. κατὰ τόπ.* Præ cœteris, excellentiſſimum artis noſtræ lumen, Johannes Crato, conſulere ſolebat, ut panno aſperiore, in lixivio forti madefacto, manè cubitus totus confricetur; donec partes illæ exulceratæ fuerint.

113. Fluentem quin etiam ſanguinem, ex eiuſdem Galeni loco ultimo citato, *& l. 4. κατὰ τόπ.* item Hippocr. *l. 2. de diæta* aſſertione, avertunt clyſteres: qui ex decocto radicum fœniculi, liliorum alborum, herbarum betonicæ, euphraſiæ, malvæ, altheæ, parietariæ, brancæ urſinæ, violariæ, mercurialis, betæ, atriplicis, florum chamæmeli, meliloti, ſeminum lini, fœnogræci, cucumeris, melonum, prunorum, paſſularum, ficuum, myxariorum, Zizipharum, hordei; melle violato, ſale, oleis & electuarijs theſi 107. indicatis, concinnari poterunt. Quod idem præſtant ſuppoſitoria ibidem deſcripta.

114. Non deſunt prætereà, qui pedum & brachiorum balneas, & fotus inſtituunt, ex aquâ calidâ: cui incoqui poſſunt origanum, calamintha, ruta, centaurium minus, abrotonum, pulegium,

legium,

C 2

legium, ſerpillum, betonica, folia lauri, baccæ iuniperi &c. eique decocto calido manè ac veſperi pedes immitti.

115. His ſi fluxio ſedari nequeat, validioribus inſiſtendum, & extremis morbis extrema opponenda remedia: ad veſicatoria igitur & cauteria deveniendum. Applicantur illa poſt aures, aut in occipite, ad nucham: componunturque vel ex ſaponis nigri & ſalis vulgaris æquis portionibus: vel ex ſapone & nitro: vel ex cantharidibus, in exquiſitum lævorem tritis, fermento acri, aut pulpa ficuum, fimóve columbino, & aceto ſcyllitico exceptis; quibus etiam alij pulveres pyrotici, ut ſeminis ſinapi, euphorbij, ſulphuris, piperis, &c. admiſceri poſſunt: vel ex portione unâ cantharidum tritarum, & alicujus axungiæ cerative partibus quatuor: vel etiam Simplicia viridia, ut flammula Jovis, ranunculus, plantago aquatica &c. tunduntur, & dolenti loco imponuntur. Relinquuntur donec veſicæ obortæ fuerint; quod ferè intra quatuor, aut ſex horas fieri ſolet: quæ poſtmodum forfice aperiuntur, apertæque ſervantur, donec omnis humor peccans ſit evacuatus. Servantur autem apertæ, ſi locus butyro, vel oleo communi inungatur, ac deſuper folium hederæ, braſſicæ aut tuſſilaginis admoveatur. Quidam radicem chelidonij contuſam, addito fermento, nuchæ; folia ſimùl & radices conquaſſatas, pedibus admovebat.

116. Cauterium, ſetaceum dictum (licet aliquando frigido ferro paretur) inter primam & ſecundam, vel ſecundam & tertiam cervicis vertebram, hunc in modum inuritur. Cutis illius loci, tranſverſâ lineâ priùs notata, tenaculâ utrinque perforata comprehenditur, volubroque verſatili fortiter conſtringitur. Deinde ſtylus ferreus candens per ora tenaculæ cutimque interjectā tranſmittitur. Facto ſic foramine acus, funiculum ſericeum, laneum aut ſetaceum trahens, traijcitur. Tenaculâ acuque remotis, funiculo relicto, ſimiliter folium hederæ aut braſſicæ, butyro illitum, imponitur, donec, cruſta decidat. Qua detracta funiculus bis quotidiè verſandus, ac detergente aliquo, verbi gratia, linimento ex terebinthina, melle & pulvere ireos, inungendus eſt; diebus ad minimum triginta, aut quadraginta. Quàm enim hoc præſidium ſæpiſſimè præſentaneo auxilio fuerit, multis exemplis

doceri poſſet. Segniùs operatur fonticulus, in brachio lateris dolentis, inter bicipitem & deltoidem muſculum inuſtus: de cujus, ut & reliquorum cauteriorum adminiſtratione videatur Capivaccius, Gavaſſetius, Claudinus, Thomas Vienus. Veteres, ut fluentes humores intercíperent, vaſa, temporum exurere, aut excindere ſolebant: ut colligere eſt ex Hippocr. *l. de loc. in hom.* Galen. *l.* 13. *meth. med. c.* 22. & Ariſtoteles quoque *ſect.* 31. *probl.* 5. meminit.

117. Ubi fluxio reſtiterit, ad faciendam derivationem, ſanguinisque ex oculo retractionem, vena frontis, aut quæpiam ex ſyncipitis, vel temporum venis, quæ magis tumet, aut vena linguæ, incidenda, aut admotis ſanguiſugis aperienda venit. Quidam fonticulum in ſyncipite, quà ſutura coronalis & ſagittalis junguntur, inſtituunt: imitati Hippocratẽ qui *l. de loc. in hom.* caput ad os usq; ſecare jubet. Induratæ phlegmonarum in oculis reliquiæ, incisâ quæ ad magnum decúrrit angulum venâ exoluuntur, *l. de cur. rat. per ſang. miſs. c.* 19.

118. Si calidus & ſpirituoſus ſanguis oculos infeſtat (quod ex vehementiore pulſatione cognoſcitur) arteriam quandam temporum ſecare generoſum Galeno eſt auxilium, *l. de cur. rat. per ſang. miſs. c.* 22. *l.* 4. *κατὰ τόπ. l.* 13. *meth. med. c.* 22. *l. de oculis.* Quod dùm exequi parant, ob metum ne poſtmodùm prorumpens ſanguis ſiſti rursùs, & cicatrix induci nequeat, propter arteriæ denſitatem, duritiem, pulſationis perennitatem, aneuriſmatis periculum: cutim primò dividunt: arteriam à circumſitis particulis liberant; ſubjectis vinculis; ſanguinis quantum ſat eſt emiſſo, arteriam utrinque vinciunt, & quod medium interiacet more varicum exſcindunt. Hunc metum excellens Chirurgus Paræus putat eſſe ſupervacuum; cùm multiplici experientia didicerit, non magis arteriotomian quàm phlebotomian periculoſam eſſe; licet conſolidatio paulò tardior ſuccedat. Sanguinis fluxum nullum unquàm ſupervenire dicit: modò deligatio apte facta ſit, hæreatq; totum quatriduum, appoſitis ut decet plagulis.

119. Poſſet etiam materiæ portio per urinas educi, diureticis lenioribus, ne ſanguis magis incendatur: qualia ſunt aquæ, & decocta parietariæ, alkekengi, fragorum, fragariæ, graminis, melonum, cucumerum, taraxaconis, oxalydis, plantaginis, aſpa-

ragi,

ragi, fœniculi; cùm ſyrupo è ſucco limonum, acetoſo compoſito, oxymel. diuretico: emulſio è quatuor ſeminibus frigidis majoribus, & minoribus, cùm aqua aliqua diuretica facta.

120. Hæc dùm ita adminiſtrantur, topica interim nulla ſunt ratione negligenda; ſed & ipſa pro morbi temporum, & ſymptomatum ratione varianda. Si igitur per vaſa externa materia fluat, pro eius interceptione, fronti, temporibus, vel etiam venis jugularibus, occipitio, & oculo clauſo palpebris, ac poſt aures, medicamenta actu & poteſtate frigida, defenſiva vulgò dicta, ex aſtringentibus, adiectis quandoque etiam emplaſticis, parata & applicata proſunt.

121. Paratur in hunc finem utile cumprimis epithema ex plantaginis ſucco: cui interdùm albumen ovi benè conquaſſatum permiſcetur. Fit defenſivum commune, ex bolo pulverizato, ſubacto cùm aceto, & ovi albumine: cui ſi æqualis cùm bolo gypſi portio addatur, efficaciſſimum cenſetur. Item maſtiche & olibanum in albumine ovi diſſoluuntur. Componuntur epithemata, cataplaſmata, unguenta, aut, ut diutiùs hæreat, minusque in oculum materia deſtillet, emplaſtra: ex ſucco roſarum, ſolani, ſempervivi, acaciæ, hypociſthidos, omphacio; ex viridibus vitium folijs, per ſe, aut cùm polenta, folijs myrti, lentiſci, ſalicis, rubi, coriandri, endiviæ, ſempervivo, portulacâ, lenticulâ paluſtri, roſis rubris, balauſtio, malicorio, gallis, nucibus cupreſſi, ſantalis rubris, ſanguine draconis, bolo Armeno, lapide hæmatite, vitreolo albo, gummi arabico, tragacantho, maſtiche, thure, vernice, amylo, farinâ volatili, farinâ hordei, pice, gypſo uſto, aſphalto, ladano, camphora, croco, myrrha, ſeminibus & capitibus papaveris albi: quæ excipiuntur modico aceti, & albuminibus ovorum, aquâ roſaceâ, plantaginis, vino aſtringente, infuſione gummi tragacāthæ, in aquâ myrti, vel roſarum factâ, oleo roſaceo, myrtino, cerâ albâ. Ter, quater, aut ſæpiùs in die repetuntur; emplaſtra verò triduo, ſi perſeveret defluxio, renovantur. Horum in locum utiliter etiam ſubſtitui poſſunt emplaſtrum ad hernias, cùm oleo myrtillorum remollitum, unguentum Comitiſſæ, unguentum aſtringens Fernelij.

122. Ipſis autem oculis perpetuò fluxionis initio, uni-

verſaliter priùs evacuato corpore, pharmaca repulſoria impoſita, injecta, inſtillata, inſufflata, aut ſtylo argenteo oſſeóve polito inuncta, tranſverſim clauſis palpebris indita competunt. Sint autem talia, ut & omnia quæ oculis induntur, minimè exaſperantia, hoc eſt, non vehementem ſortita aſtrictionem, non acria, non amara, non ſalſa, non acida, ne violenter in oculos agendo noxam inferant, doloremque augeant; non nimis viſcida, ut adhærentia citra moleſtiam avelli non poſſint, aut relicta computreſcant: ſed tùm propriâ ſuâ ſubſtantiâ moderatiora, tùm lenitivi liquoris admiſtione adhuc magis talia reddita; mediocriter craſſa & lenta, ſi diutiùs inhærere ea velimus. Lenitivos liquores Galenus dicit ovi candidum, fœnogræci decoctum, magisque adhuc ipſum lac, *l. 4. κατὰ τόπ. c. 2. l. de remed. facilè parab. l. 1. ad Glauc. c. 2. l. 13. meth. med. c. 22. l. de opt. ſecta ad Thraſib. c. 9. Libro 4. κατὰ τόπ. & l. de oculis* addit gummi, & tragacantham. De lacte advertendum eſt, ut ſit mulieris juvenculæ, & boni ſucci, recens expreſſum, *l. 4. κατὰ τόπ. c. 2.* Lac autem oculo impoſitum ſæpiùs commutandum eſt: citiùs enim quàm ovi albumen corrumpitur. Si oculus pulveres, quibus interdùm opus eſt, etiam tenuiſſimos ferre nequeat; panno lineo ſubtili includendi, & in liquore infundendi, iſque poſtmodùm oculis inſtillandus eſt.

123. Commendantur hunc in uſum à Galeno, *l. 4. κατὰ τόπ. c. 2. & libris de ſimpl. facult.* folia roſarum, & flores, & ſuccus, ſpica nardi, crocus, lycium, hypociſthis, pompholyx, ſpodium lotum, amylum, plumbum uſtum & lotum, ceruſſa lota, gypſum uſtum, lapis hæmatites, antimonium lotum. Addunt alij maſtichen, bolum Armen. corallum rubrum, vitreolum album, camphoram, ſaccharum candum: ex quibus variæ medicamentorum formulæ concinnantur.

124. Fiunt igitur collyria liquida ex aquâ roſarum, caliſcum præſertim, plantaginis, tormentillæ, florum tapſi barbati, florum liguſtri, prunellæ, portulacæ, ſempervivi, anſerinæ ſeu potentillæ, ſolani, myrti, aqua albuminum ovorum coctione induratorum, aqua quæ à nive Martij, diſſoluta in vaſe vitreo provenit, mucilagine ſeminum pſyllij, ſumach, lacte mulieris, aut bubulo, albumine ovi agitato, donec aquæ inſtar fluat, ſpumâ demptâ. Qui-

bus

bus aliquando adduntur tutia præparata, vitreolum album, camphora, & alia ſuprà recenſita: compoſita etiam; ut ſief album ſine opio, ſief de thure Rhaſis, ſief de roſis Meſue. Inſuper quæ oculos peculiari proprietate reſpiciunt, ut fœniculum, euphraſia, verbena, chelidonium majus, ruta, conſolida Regalis, & eorum liquores ſtillatitij, omnibus ocularijs medicamentis admiſcentur; calidiora tamen magis poſt ſtatum. Quæ omnia, quoad præſens, actu frigidiuſcula oculis inſtillantur, aut panno lineo tenui iſtis madefacto oculi foventur. Nec enim oculus ligandus; ne talia incaleſcentia oculum recalfaciant.

125. Parantur decoctiones, quæ per ſpongias ſubinde oculis admoventur: ex radicibus & folijs pentaphylli, radicibus & folijs plantaginis, floribus violarum, roſarum, nympheæ, ſeminibus papaveris albi, myrtillorum, pſyllij, cydoniorum, radice mandragoræ, mori, & ſimilibus, in aquâ fontanâ, aut aquis ſtillatitijs ſuprà nominatis. Cataplaſmata formantur ex plantaginis, rubi aut myrti folijs recentibus, vel decoctis parùm, & contuſis, vel papaverum capitibus, in aquâ coctis: quibus polenta admiſcetur. Sic quoque pomorum acidorum, pyrorum auſterorum, vel cydoniorum, aſſorum priùs ad ignem, vel ſub cineribus, vel decoctorum pulpa, oculis imponitur. Aut illinantur ijdem unguento Nihili ad oculos, quod in officinis noſtris proſtat.

126. Principio præterlapſo (circa quintum magna ex parte morbi diem) ſub incrementi & vigoris tempore, ubi ſordes priùs aquâ roſaceâ ablutæ fuerint, repellentibus iſtis diſcutientia ac deſiccantia commiſcenda ſunt: plus tamen, ac ferè æquis portionibus, in ſtatu, minus in augmento: jure omnibus inflammationibus debito, *ex l.13.meth.med.c.5.& 6.l.14.meth.med.c.7.l.1.de comp.medic.κατὰ γένη, l.6.de comp.med.κατὰ τόπ.l.2.ad Glauc.c.2.*

127. Adijciuntur proin repellentibus iſtis, ſarcocolla, aloë, myrrha, thus, cornu cervinum uſtum & lotum, caſtoreum, folia malvæ, altheæ, flores chamomillæ, meliloti, anethi, ſemina lini, fœnogræci, mucilago ſeminum cidoniorum, lini, altheæ, fœnogræci: & ex repellentibus illis ſuperioribus continuantur, quæ ſimùl concoquendi & deſiccandi vi quâdam pollent: ut eſt

crocus,

crocus, ceruſſa lota, camphora, tutia præparata, ſpica, lycium, amylum, *l.4.κατὰ τόπ.c.2.* Excipi poſſunt, quando magis diſcutere volumus, lacte, quod virtute ſeri vim habet ſine morſu detergendi: item luteis ovorum, aquâ fœniculi, euphragiæ, & ſimilibus.

128. Galenus *l.13.meth.med.c.ult.* utitur fomento ex aquâ dulci tepido. Fomentum alij parant è milio, thure, caſtoreo, ſpicâ, croco, & fellibus animalium, mitioribus tamen, ut piſcium, ſuum, agnorum, gallinarum, perdicũ, è fœniculo, ex euphragiâ, & alijs. Benefacit decoctum malvarum, altheæ, cydoniorũ, meliloti cumprimis, & fœnogrœci. Quod fœnogrœci decoctum Galenus, loco modò citato, *& l.4.κατὰ τόπ.* ſingulariter celebrat, atq; omniũ maximè ſine offenſa digerere aſſerit. Lavare autem priùs curioſè fœnogrœcum jubet, ne quid illi vel pulveris, vel ſabuli adhærens clam lateat. Talia fomenta per ſpongiam, tepida, aut calidiuſcula, identidem oculis applicantur. Ex compoſitis medicamentis hîc uſum habent trochiſci albi Rhaſis, ſief ex thure Rhaſis, ſief ex thure Galeni: quæ in liquoribus accommodatis, affuſo interdùm vino albo, diſſolvuntur; pro drachmâ unâ collyriorum, uncias duas, aut tres liquorum ſumendo.

129. Declinante morbo ſolis digerentibus, & impactos humores diſſipantibus, rectè curam perficimus: ad quod faciunt modò enumerata diſcutientia. Uſitatiora ſunt, quæ fiunt ex ſanguine columbarum calente, è venis alarum petito, ex lacte muliebri & thure, adjecto croco: ex ſeminibus fœnugrœci, floribus chamæmeli, meliloti, euphraſiâ, chelidonio, betonicâ, lilijs, eorumque radicibus, parthenio, pulegio, abrotono; ſeminibus fœniculi, ſeſelios, cymini, farinâ fabarum, mucilagine ſeminum lini, & fœnogrœci: ex quibus, affusâ etiam vini portione, fomenta, ſuffimenta, ſacculi & cataplaſmata efformantur. Ovum ad duritiem coctum, detractâ teſtâ; pomum item putre, calens oculo apponitur. Felix Platerus pulmonem vel hepar columbæ, cruenta adhuc, & tepentia, ſupra oculum ligare jubet. Quidam usque ad chalcitidem, æris ſquamam, æs uſtum progrediuntur, eaque cùm liquoribus lenientibus incorporant. Convenit pulvis citrinus Rhaſis. Veteres enim, ut in totâ curâ, ita & hîc monoëmeris ſuis

plu

plurimum tribuebant, ut liquet ex *c.2.l.4.κατὰ τόπ.* ex quo etiam libro, & *c.16.l.7.* Pauli Æginetæ, Alexandro Tralliano, & alijs, varias ad varios ſcopos reperire licet formulas.

130. Quidam iſtam humorum deſiccationem, & diſſolutionem, etiam internis medicamentis procurant: inprimis autem decocto radicis chinæ, aut ſarzæ parillæ, aut etiā, in frigidiore corporum & cœli conſtitutione, decocto ligni guajaci, vel ſaſſafras, præſertim ſi cichoraceis & paſſulis contemperentur. Adduntur autem ſemper decoctis iſtis Simplicia quædam ophthalmica. Et Capivaccius quidem, ante quemlibet hauſtum, talium decoctorum, pilulam unam ex pulvere chinæ, ſalſæ &c. ex quibus decoctum paratum, & pulvere euphragiæ ac fœniculi, cùm ſyrupo de betonicâ concinnatam, aſſumere jubet. Sed de præparatione, uſu & adminiſtratione talium decoctionum cùm paſſim multa legere liceat; non eſt ut hîc longiores ſimus. Illud tamen addendum erat; non convenire harum uſum, ubi inſignis quædam calida vel ſicca viſcerum intemperies ſubeſt.

131. Morbo ipſo hunc in modū expugnato, partis imbecillitas relicta corrigenda venit: quod tùm internis, tùm etiam externis præſtamus præſidijs. Externa ſunt, ſi aquis ophthalmicis, theſi 124. denominatis, ſæpiùs oculi foveantur. Authores laudant vinum generoſum, in quo euphragia, & fœniculum ebullierit, aut quod aquâ fœniculi dilutum ſit: vel etiam vinum rubrum ſtypticum, ſi ob aciem oculi diſperſam, ut loquuntur, aſtrictione opus ſit. Quo in caſu Capivaccius etiam acaciam, omphaciū, balauſtium, gallas omphacitides, collyrium è granatis acidis, liquoribus admiſcet. Volunt autem parari patellam, ſeu vas argenteū, aut vitreum, ad proportionem magnitudinis oculi efformatum; cui vinum illud commodè infundi, in eoque oculi immergi poſſint. Veteribus in uſu erat collyrium nardinum.

132. Interna ſunt: myrobalani chebulæ, & emblicæ conditæ, manè comeſtæ, atque etiam nuclei earum, in ore contenti: nux moſchata condita: fœniculi ſemina ſaccharo incruſtata: euphraſia herba crebrò maſticata: conſerva euphraſiæ, conſerva betonicæ, conſerva florum tunicæ, conſerva conſolidæ Regalis: electuaria optica Auguſtanorum: ex quibus,

additis interdùm aliis etiam pulveribus ophthalmicis & cephalicis, adjecto etiam, tempore minùs calido, ratione affectuum rhevmaticorum, pauxillo theriacæ, vel Mithridatij, cùm ſyrupo de betonicâ, aut ſimili, electuaria: aut ex ſolis pulveribus, verbi gratiâ, euphraſiæ, rutæ, chelidonij maioris, verbenæ, conſolidæ Regalis, betonicæ, thymi, ſeminum fœniculi, ſileris montani, florum anthos, roſarum, caryophyllorum, cinamomi, macis, xyloaloës &c. cùm ſaccharo, in aquis euphraſiæ & fœniculi diſſoluto, cui guttæ paucæ olei fœniculi, aut cinnamomi, Chymicâ arte deſtillati, adjungi queunt, tabulata parari poſſunt.

133. Sunt præterea quædam, quæ inſpecta, aut geſtata, in ophthalmia vulgò juvare creduntur: ut eſt achates lapis & ſapphirus inſpectus: lapatij vulgaris radix, luna decreſcente effoſſa, geſtata: lapis bubuli fellis, naribus inditus.

134. Fuit iſthæc cura ophthalmiæ ſanguineæ: ſed quæ cæteris etiam ophthalmiæ ſpeciebus accommodari poteſt: modò ſequentia, quæ de ſingulis in ſpecie tradituri ſumus, ritè obſerventur.

135. In ophthalmia igitur bilioſa, poſt ſanguinis miſſionem, quæ hîc parcior eſſe debet, humores acres, & ferventes, mitigandi, & contemperandi ſunt, ſyrupo roſato ſimplici, ſyr. è roſis ſiccis. ſyr. viol. ſimpl. ſyr. de ſucco endiviæ, ſyr. de nymphea, ſyr. acetoſo ſimpl. ſyr. granatorum, ſyr. de ſucco acetoſæ, ſyr. papaverino, ſyr. iuiubino: decocto cichorij, acetoſæ, capillorum Veneris: aquâ acetoſæ, lactucæ, cichorij, endiviæ, plantaginis, roſarum, pſyllarum, ſolani, verbenæ, euphragiæ.

136. Præparatis humoribus bilioſis etiam purgatio inſtituenda: ita nobis viam præeunte Hippocr. *l. de loc. in hom.* Galeno, *l.* 2. *de diff. febr. c.* 11. *comm. aphor.* 17. *&* 31. *ſect.* 6. *l. de ocul. & alibi.* Sæpè namq; oculorum phegmone ſolâ purgatione per alvum uno die ſanata eſt, *l.* 13. *meth. med. c.* 11. Mitioribus autem ſub initio id tentamus, veriti ne fortiori pharmaco humores agitati, uberiùs ad oculos confluant. Huc faciunt caſſia, manna, cùm tamarindorum decocto, rhabarbarum, myrobalani citrinæ, diaprunis ſimplex, pulpa tamarindorum, ſerum lactis, infuſio ſennæ (quæ, quòd ſingulariter oculos reſpicere credatur, plærisque purgantibus in oculorum affectibus commiſcetur) hiera picra, catholicum,

ſyrupus roſatus ſolutivus ſimplex, ſyr. violatus ſol. ſyr. de cichor. cùm rhabarb. mel violatum ſolut. decoctum capillorum Veneris, pilulæ dei hierâ ſimplici, pil. de aloë roſatâ. In contumaci tamen quâvis ophthalmiâ, à cacochymiâ natâ, dubium non eſt, ex ipſius quoq; Hippocratis, loco citato, ſententia, quin validiora etiam ſint exhibenda: ut eſt, præter cœtera, electuarium è ſucco roſarum, elect. roſat. Meſue, elect. de pſyllio, extractum rhabarbari ſimplex, extr. aloës, pilulæ aureæ, & ſingulares hìc pil. Sine quibus. Polychreſtæ ſunt pil. Arabicæ, pil. ex quinque generibus myrobalanorum, pil. aggregativæ, extractum catholicum Theophraſti, extr. holagogon Andernaci, extr. tabellarum, extr. rhabarbari compoſ. ſyr. diaſereos, & diacnicu Andernaci, decoctum myrobalanorum, decoctio aperitiva major, cùm rhabarb.

137. Repellentia dein eligenda mitiora: vitanda in graviori malo emplaſtica; eò quòd, authore Galeno, *comm. aphor.* 31. *ſect. 6. & l. 4. κατὰ τόπ. c.* 1- fluxiones vehementes reprimere haud valeant, ſed excerni prohibeant: unde, ſi humores fluentes acres extiterint, corneam erodi contingit; ſi verò multi, extendi, ac vehementer irritari, ac ſi rumperetur: ex quibus, niſi medicamentum fuerit magnoperè ſtupefaciens, dolores atroces generantur.

138. Galenus noſter, *l. 13. meth. med. c. 21.* veteres dicit in tali ophthalmiâ magna cùm conſideratione ad ovi deveniſſe humorem, electo ſcilicet ex eo, quod & mordens minimè eſſet, & glutinoſum. Nam quòd minimè mordeat, eo ipſo acres ſine offenſa eluit fluxiones, dolorem etiam maximè mulcet: quòd lentus & glutinoſus, omnes aſperitates, à tali fluxu excitatas, lenit, conſtantiùs quàm tenuis, & aquoſus humor, in loco permanet. Nec minùs & lacte iuvenculæ fœminæ uti nos jubent, quæ ſit boni ſucci. Atque idipſum cùm tenui humore, roſarumque albarum ſtillatitio liquore permiſtũ, commodum hìc erit medicamentum: non ſemel tantùm, aut bis in die, ſed ter, quater, & ſæpiùs applicatum, ubi vehementior dolor urget: tenuibus in eo linteis madefactis. Imò perpetuò, & ſubinde imponenda medicamenta ſunt, quia novo humore, & lachrymis effluentibus eluuntur.

139. Ubi concocta jàm phlegmone ipſa fuerit, & corpus ſimùl vacuum; tùm utique lavationes in balneo (tepido aquæ

dulcis) ijs ſunt aptiſſimæ. Dolores enim ſtatim ſedant, & fluxiones quæ ad oculos feruntur ſiſtunt: maximâ quidem eius parte inter lavandum per totum corpus excretâ, reliquo verò diluto, *l. 13. meth. med. c. 22. l. 4. κατὰ τόπ. comm. aphor. 31. ſect. 6.*

140. Craſſiores ſucci, ut pituitoſi, & melancholici, ubi malo occaſionem dederint, parum ſanguinis detracto, ad eorum præparationem & evacuationem nos accingere debemus. Craſſos humores, & viſcidos, inquit Galenus, *l. quos purgare oporteat &c.* priùs attenuare, & incidere oportet, meatusq; per quos tranſumuntur, atque attrahuntur ij, aperire ante medicamenta purgantia, ſi purgatio modis omnibus optima ſit futura.

141. Ex ipſis autem præparantibus tales humores, ob inflammationem deligenda ea, quæ minùs ſunt calida & acria: ut, ad pituitam quidem, mel roſatum, ſyr. acetoſus ſimplex & compoſ. oxymel ſimpl. & compoſ. ſyr. de betonicâ, ſyr. de ſtoechade: aquæ ophthalmicæ, ut euphraſiæ, fœniculi, verbenæ, aquâ betonicæ, aq. pœoniæ, aq. primulæ veris, aq. hyſſopi, aq. florum chamæmeli, aq. ſtœchados, aut horum decocta. Ad melancholiam: ſyr. de fumariâ ſimpl. ſyr. de ſcolopendrio, ſyr. borrag. ſyr. bugloſſæ: aquæ & decocta borraginis, bugloſſæ, fumariæ, aſplenij, veronicæ &c.

142. Expurgatur pituita præparata agarico, myrobal. emblicis, chebulis, belliricis, hierâ picrâ, diaphœnico, pil. alephanginis, de agarico, fœtidis, cochijs, & cumprimis pil. lucis majoribus, & pil. de octo rebus ſeu octomeris Nicolai Præpoſiti: extracto agarici, cùm ſyr. de agarico, melle roſ. ſolut. decocto Andernaci, aut decoctione aperitivâ lenitivâ majore. Melancholia ſenâ, epithymo, myrobal. Indis, polypodio; hierâ Ruffi, diaſenâ, confectione Hamech, pil. Indis, pil. de fumo terræ, pil. de lapide lazuli, extr. hellebori nigri, cùm ſyr. de ſenâ, de epithymo, de fumariâ compoſ. de polypodio, & decocto ſenæ, decocto epithymi, decocto fumariæ.

143. Si caput eiuſmodi humorum redundantiam ad oculos tranſmittat, univerſalibus, ſi ex uſu videatur, præmiſſis, maſticatorijs etiam, ac gargariſmis, pituitam capitis elicere tentandum, ex præcepto Hippocratis, *l. 6. epidem ſect. 2.* Galeni, *l. 6. de ſanit. tuend. c. 12.* Verum hæc ad capitis potiùs morborum curationem,

de qua

de qua in præcedentibus abundè ab alijs actum, ſpectare videntur. Errhina autem propterea omittenda cenſemus; quòd metus ſit, ne humores ad oculos magis trahantur. Ut enim maſticatoria ad poſteriorem: ita errhina ad priorem capitis partem materiam perducunt.

144. Topica huic differentiæ conveniunt, non quæ repercutiunt ac reprimunt (ut nec ulli ophthalmiæ à congeſtione natæ) ſed quæ evocant ac digerunt, ut colligere eſt ex *c. 6. l. 13. meth. med. & ex Pauli l. 3. c. 22.* Conſtat enim, repellentibus tùm locum non eſſe, cùm materia quæ influxit peſtilens eſt & venenata, cùm critico modo depulſa, cùm in emunctorijs collecta, cùm in tali loco conſiſtit, ex quo metuenda regurgitatio ad partem principem, cùm acerbum excruciantemque dolorem habet adjunctum, cùm inſignis plethora, aut cacochymia adeſt, cùm denique materia eſt craſſa, validè impacta, & repulſioni inobediens.

145. Potiùs igitur diſcutientibus ſuprà recenſitis contra eundum: inter quæ Galeno præcipuè commendatur decoctum meliloti, chamæmeli, & vel maximè decoctum vel ſuccus fœnogrœci; qui hunc in modum paratur. Fœnogrœcum diligentiſſimè purgari & ablui debet: poſteà in aqua puriſſima per diem & noctem maceratum, in fictili exactè decoqui: effuſaque priore aquâ, & aliâ purâ affuſâ, ad ignem ſplendidum, fumo carentem, exquiſitiſſime coopertum, ad liquidioris mellis conſiſtentiam coqui: inde per linteum ſuccus citra expreſſionem excolari, *l. de remed. facilè parab.* Hunc, quoad viſcoſitatem, Galenus dicit ſimilem eſſe ovorum albugini: diſcuſſoriam, moderatè calfactoriam, ob idque multos dolores mitigatoriam poſſidere facultatem, *l. 4. κατὰ τόπ.* Aut ſi nec in toto corpore humorum copia adſit, nec à capite in oculos defluxio fiat: verùm craſſus ſanguis oculorum venulas intendat, easque ſqualidas habeant, & propterea valdè tumidas, ac plenas ſanguine, balneum rurſus temperatum præcipiendum erit, quod meatus calefacere ac laxare valet: ac deinde vinum meracius exhibendum; quod, ut ſuprà dictum eſt, & diffundit, & evacuat, & obſtructiones aperit, *comm. aphor. 31. ſect. 6.*

146. Si flatuoſo ſpiritu tunica adnata diſtenditur, vacuato priùs in his quoque toto corpore, ſed & humorum momento

averſo deorſum; mox localibus remedijs utendum: non tamen neque hîc ijs quæ repercutiant ac reprimant, ſed potiùs ijs quæ diſcutiant. Igitur fœnogræci decoctum ijs infundendum eſt, *l. 13. meth. med. c. 22.* In crebro etiam uſu ſunt vaporationes, ex milio, *l. 12. meth. med. c. 8.* & ſacculi, ex milio & furfure parati, decoctis digerentibus aſperſi.

147. Tandem in chemoſi, Galenus peculialiter utebatur hoc præſidio, quo confeſtim illa ſedata fuit. Ovi luteum cùm muſcæ carne terebat, atque ubi ad cerati formam deducta erant, linteo excepta oculo laboranti imponebat, *l. 4. κατὰ τόπ. c. 8.*

148. Propoſuimus hactenùs ordinariam & methodicam ophthalmiæ curationem: verùm quod in alijs morbis ſæpiùs uſu venit, illud in hoc affectu eſt frequentiſſimum: ut nimirùm ſymptomatum vehementia medentis curam ad ſe pertrahat, & legitimam medicationem pervertat. *M*aximè autem hîc urget dolor, ob ſenſum tactus oculorum exquiſitum ſævus; calor item & rubor: quibus quomodo convenienter occurratur indicandum.

149. Dolor atrox quovis tempore anodynis mitigandus eſt, ijsque vel ſolis, vel alijs medicamentis, pro diverſis ſcopis facientibus, admixtis; qualia multa in ſuperioribus jam propoſita ſunt, quæ & materiæ morbum ſanantis, & dolorem demulcentis rationem habent. In uſu frequentiore ſequentia deprehenduntur. Decoctum ſeminum fœnogræci, ſeminum lini, ſemin. cydon. ſem. pſyllij, ſem. & capitum papaveris albi, flor. chamæmeli, meliloti, malvæ, altheæ, violarum, hordei mundi, ſeſami, quæ cùm ſpongijs applicantur. *M*ucilago ſem. pſyllij, cydon. fœnogr. lini, altheæ, malvæ, gummi Arabici, tragacanth. cùm aquis vel decoctis flor. chamæmeli, meliloti, malvæ, altheæ, aut ſem. fœnogr. & alijs ſuprà dictis extracta. Aqua etiam & ſuccus roſarum, chamæm. melil. euphraſ. &c. lac quodvis, inprimis muliebre: ovi vitellus, vel ſolus, vel cùm albumine miſtus, toſtus interdùm, aut coctus: thus, crocus. *M*atthiolus ſingulariter commendat lac muliebre, & aquam roſarum, in qua accenſum thus trigeſies extinctum fuerit. Celebratur etiam crocus, cùm lacte muliebri, & vitello ovi commixtus: item amylum, cùm aquâ roſarum ſubactum. Cataplaſmatis inſtar apponuntur: caſeus recens, ſalis expers: caro vitulina,

vitulina, recens abluta, quæ ſingulare eſt Empiricorum remedium: pulpa pomorum dulcium, coctorum, aut ſub cineribus aſſatorum: pulpa pomorum ſemiputridorum, modicè aſſorum: medulla panis, decocta, vel per noctem macerata, in lacte, vel aquâ roſaceâ, aut ſuccus expreſſus, aut cùm roſaceo recēti, croco & ovi vitello ſubacta: fœnogræci, vel hordei, vel lini ſeminis farina, aquæ decoctionis capitū papaveris, aut alijs liquoribus immiſta. Pilulam ſambuci, in aquâ communi, vel roſarum maceratā, aliâve convenienti, Chirurgi applicare ſolent. Dn. Crato jubebat detrahere pelliculam interiorem ex leporinis auribus, eamque imbuere lacte muliebri bono, ac recenti, & madidam oculis clauſis aliquoties applicare. Noctu verò palpebras, & totum oculum, maximè ad angulos & extremitates, leniter inungere iſto unguento, cujus mirificam efficaciam expertum ſe dicit, & pro ſecreto habuiſſe. Accipiatur butyrum, ſi haberi poteſt, menſe Majo factum, aut aliud recentiſſimum, diligenter elotum; vel loco illius medulla bovina, è cruribus, vel cervina: atque huic admiſceatur lapidis calaminaris, in tenuiſſimum pulverem triti, quantum accipere poterit: &, uti dictum, hora decubitus applicetur. Repeti autem aliquoties noctu inunctio iſta poteſt, ſi præſertim dolor vehementer urgeat. Mane abluitur aquâ roſaceâ & fœniculi, in quâ particula pomi dulcis ſit decocta. Unguentum Nihili vulgò ad eundem finem uſurpatur.

150. Narcotica non niſi extremâ urgente neceſſitate, ubi reliqua præſidia nihil profecerint, & jàm graviſſima pericula, ut ſyncopes, & hinc mortis, inſtent; ac potiùs in biliosâ, quàm pituitosâ, aut flatulentâ ophthalmiâ conceduntur. Qua de re gravis extat admonitio Galeni noſtri, *comm. aphor. 31. ſect. 6.* Si, inquit, medicamentum fuerit adeò vehementer ſtupefaciens, ut ex eo oculi maximam inflammationem non ſentiant: neceſſarium eſt, ſimùl vim viſoriam adeò lædi, ut ceſſante inflammatione, vel debiliter, vel nihil omninò videant; ſimùl quandam præduram diſpoſitionem, & quæ difficulter ſanari poſſit, in oculorum tunicis relinqui. Et *l. 3. meth. med. c. 2.* multos noſti ab ejuſmodi medicamentorum uſu, cùm liberaliùs fuiſſent admota, nunquàm poſteà naturalē ſtatum recepiſſe: ſed ex his principio quidem obſcurè at-

que

que ægrè vidiſſe; tempore verò ſuffuſione, vel pupillæ nimiâ dilatatione, vel tabe, vel corrugatione occupatos.

151. Sunt autem talia partim intrinſeca, licet rarior eorum uſus ſit, & Galenus de externis ſolùm locutus videatur: partim extrinſeca. In illorum albo ſunt: laudanum opiatum Paracelſi, Requies Nicolai, Philonium utrumque, Theriaca & Mithridatium recens &c. quæ vel cùm ſaccharo, in formâ boli; vel cùm vino, aut alio liquore, in formâ potionis; aut, ut laudanum, in formâ pilularum exhibentur. Hæc opium ferè recipiunt; cujus aliquot grana lacti, aut, ſecundùm Avicennam, aquæ ſaccharatæ, vel mellitæ, alijſve medicamentis anodynis, unà cùm croci granis quibuſdam adijciuntur. Parantur item ex ſucco & folijs hyoſcyami, cicutæ & mandragoræ; tùm per ſe, tùm cùm polentâ miſtis: pulpa pomorum maturorum Amoris, pomorum ſtrychnodendri. Veteribus in uſu erat ſief album cùm opio, ſief de roſis *Meſue*, ſief viride Anthæi, ſief citrinum *Meſue*, aptis liquoribus diſſoluta. Applicantur temporibus, fronti, &, ſi opus ſit, ipſis etiam oculis. Galenus, *l.12. meth. med. c.8.* auribus infundit medicamentum, ex caſtoreo & papaveris ſucco confectum, ac ſapâ liquatum. Vbi etiam utiliter admonet, ut, ſi quando ad ſtup facientium uſum neceſſitas nos compulerit, poſtmodum frigiditatem ab opio relictam corrigamus calefacientibus medicamentis: quale ipſi erat collyrium è cinnamomo.

152. Ruborem & calorem extinguunt, præter ea quæ reprimentium nomine ſuprà indigitata: aqua fragorum, illis priùs in eo vaſe, in quo deſtillantur, putrefactis in fimo: aqua fragariæ, aqua florum cichorij, aqua endiviæ, cucurbitarum, papaveris rubri ſive erratici, lenticulæ paluſtris, borraginis, bugloſſæ, cyani utriuſque, florum convolvuli utriuſque, calendulæ, liliorum convallium, baſiliconis, linariæ, florum ſambuci; mucilago tragacanthæ, ex dictis aquis elicita; ſuccus lactucæ ſuccus ſolani. Ad contẽperandã humorum acrimoniam hìc etiã adduntur ovorum albumina, camphora, tragacanthum, tutia præparata, ceruſſa lota, pompholyx lota, lapis hæmatites, lapis calaminaris, vitreolum album.

153. Iſtis ubi morbus ſemel fuerit profligatus, ne ſubinde recurrat, & recrudeſcat, præcavebitur idoneâ victus ratione, &

ſex

ſex rerum non naturalium legitimo uſu; quem ex ſuperioribus colligere, haud erit difficile: inter quæ tamen parcior cibandi ratio facilè primas tenet. Et ſicubi humores in quantitate, aut qualitate vitium contraxerint, commodæ maturè inſtituantur vacuationes, ſive per venæ ſectionem, in malleolis aut gibbero factam, ſive per purgationem, vere & autumno inſtitutas, *l. de cur. rat. per ſang. miß. c. 7.* ſive per ſcarificationes, ſive per ſetaceum, aut brachij fonticulum. Ubi circa purgantium uſum illud tenendum: probare nos potiùs, cùm Excellentiſſimo Cratone, leniora cathartica, ut pilulas maſtichinas, aſſajeret, de aloë lota, vel aloë & maſtiche, ſingulis vel alternis menſibus, aut omninò crebriùs repetitas, quàm vehementia illa, & ſcammoneata, quæ ob nimiam violentiam naturam plùs quàm par eſt labefactant.

154. Phimoſis (ut hæc obiter addamus) poſt univerſalia remedia, curatur fomento ex malva, folijs violarum, ſemine fœnogræci, & ſimilibus: vel cataplaſmate ex pulvere libi lini, decocto cùm lacte bubulo, & modico oleo liliorum: & alijs, quæ ex ſuperioribus nullo negotio intelliguntur.

155. Sclerophthalmiâ qui laborant oculi, crebrò ſpongijs aquâ calida imbutis foveri debent. Item ovum palpebris in lecto imponitur, cùm roſaceo, vel adeps anſerinus. Frigida, & quæ indurant, vitanda: caput velandum ungendumque, alvus ducenda, *Paulus l. 3. c. 22.*

156. Xerophthalmia curatur balneis, inunctionibus, & victu probi ſucci. Utrisque verò iſtis communiter conveniunt medicamenta acria; ut vel lachrymas provocent, per quæ & durities emollietur, & ſiccitas humectabitur, *ibid.* Utile decoctum malvæ, violarum, hordei mundati.

157. Pſorophthalmiam, ex ſalſo & nitroſo humore contractam, convenit fovere poſcâ, lenticulæ decocto, & roſarum. Laudatur Eraſiſtrati panchreſtos: ex æris drachmis ſex, miſyos toſti, myrrhæ, ſingulorum drachmis tribus, croci ſeſquidrachmis, piperis drachmâ, vini Chij & paſſi Cretici, ſingulorum cyatho uno & dimidio, incoctis quoad mellis ſpiſſitudinem habuerint. Hoc etiam in ſclerophthalmia & xerophthalmia idem Palus loco citato laudat. Si hæc ſint exigua, addunt alij fotum ex aquâ roſarum te-

pidâ, mixtâ cùm aceti pauxillo; vel decocto radicis lapathij acuti, acetoſæ & malvæ.

158. Hæc ſunt quæ de dignotione & curatione ophthalmiæ proponere hoc tempore potuimus. Utinam verò corporeis oculis hunc in modum confirmatis, mentis etiam oculum intendere, & rerum naturam penitiùs introſpicere nobis daret is, qui & oculum creavit, & Sanatorem noſtrum ſe eſſe profitetur.

AD PRÆSTANTISSIMUM Dn. Reſpondentem Amicum meum.

I.

SI Pietas, ſi Vera Fides, ſi Candor & Aequum,
Sobrietas, Medicæ Cognitioq́ rei,
Si quoq́ Judicium dextrum, ſi Cura Laborq́
Sunt nobis Famæ ſymbola certa Bonæ;
Diſperéam, ſi non S TE G M A N N U M ad ſidera tollent:
Vel certè Virtus tendit in exilium.

F.

M. Johannes Paulus Cruſius,
Pr. Cl. Pr. & P. L.

I I.

GEmmeolis oculos claraſti Aganippidos undis
Lucide Caſtalidum S T E G M A N ocelle chori.
Næ benè, Præceptor, qui verſet ſcripta Galeni,
Sciſti opus ut claris polleat iſte oculis.
Hinc oculis clares; hinc clares clare Machaon
In medicaminibus, quæ quoq́ clara refers.

Hi

Hinc de curandis tua litera prodit ocellis;
Illis quæ ratio, qui Geniusq́ſ ſiet.
Hinc facis, ut quibus eſt clara hæc tua ſcriptio curæ,
Sint oculis clari corporis atq́ſ animi.

Domino Præceptori ſuo optimè de ſe merito hæc congratulans deproperavit

Johannes Joachimus Pachmeyr Auguſta-Vindel.

III.

AUdieram ex oculis te olim traxiſſe dolorem:
Non ſecus ac ſi eſſet res mea triſtis eram.
Sed color atq́ſ vigor rediјt quia corpore toto;
Non ſecus ac ſi eſſet res mea lætus ero.
Inſuper & cathedram quia ſcandis, gratulor auſis.
Mox Baſilea tibi præmia digna dabit.

Obſervantiæ ergò præceptori ſuo amantiſs. appoſ.

Zacharias Stenglin Auguſtâ-Vindel.

FINIS.